Бүхы оронуудай прол…

БУРЯАД ҮН…

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБ…
…АДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВ…

…оной …гарана | № 280 (16503) | 1983 оной декабриин 6, вторник

…ПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИ…
…СР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СО…

…ДАЙ АЖАХЫДА АВТОТРАНСПОРТНА ХЭРЭГСЭЛНУУДЫЕ АШАГЛАЛГЫН АШАГ ҮРЫЕ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ, АВ… …ААР АШАА ЗӨӨХЭДӨӨ ХУДАЛААР НЭМЭЖЭ БЭШЭЛГЭТЭЙ ТЭМСЭЛЫЕ ШАНГАДХАХА, ТҮЛИШЭ-ТҮРХИЛ… …РИН БҮТЭНӨӨР ХАДАГАЛХА ТУХАЙ» ТОГТООЛЫЕ КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ, СССР-эй МИНИСТР… АБАБА.

…нүүдтэ авто…анспорт үргэ…дэжэ, ороной транспортна шухала һалба…ниинь болоо …н абтаһан тог…эмдэглэгдэнэ. …риально-техни…пилээд бэхи…нөөнэй авто…рэгсэлнүүдээр …агүй нэмээг…ильнуудай тех…н, тэдэнэй хү…рай ба ашаг…гүүд дээшэ…

…а ашаанай ав… хэрэглэлгэдэ …дутагдалнууд …омическа та…туһатай цент…аар ашаа һайнаар хүг…һаар, нии…ын автомо…рт, томо ехэ …а подвиж…барижа байл…эгүй. Хоо…нүүд урдын…, ашаа тээл…да автомо…тан зогсолго …айһаар, авто…рэгсэлнүүдые …айгаар ашаг… тусхайта бэ… ябадал үшөөл…

…втомобильнуу…л хэрэг ашаа …римуудта ха…адай ажахы… ашаа зөөхэ … элдэб зо…й шэглэлтэй …эрэгсэлнүүд, …он полупри…на. Автомо…бильнэ түли… болгогдоһон …ар хүдэлгэ…л удаанаар …байнхай. Ав… ехэнхи ху… ба тамгалан спидометр… ашаглагдана. Автомобильна …нии минис… бүтээлгын, …лнүүдэй ба …хеэрэлгэнүү…

дэй министерство автомобильнуудай хүдэлмэриин, тэдэнэй түлишэ гаргашалгын хойноһоо хиналта тогтоолгын бүри найдамтай ба ашаг үрэ ехэтэй приборнуудые зохёон бүтээлгэдэ анхаралаа хандуулнагүй.

Автомобильна транспортын хүдэлмэриие түсэблэлгын ба тоо бүридхэлые эмхидхэлгын шанарые һайжаруулха, түлишэ-түрхилгын материалнуудые гамтай һайнаар, алмалта арьбалалтатайгаар гаргашалха талаар ёһотой хэмжээнүүдые абанагүй. Автомобильна түлишэ гаргашалгын хэм хэмжээн хангалтагүй байһаар. Ашаа зөөлгын хэм хэмжээе худалаар нэмэжэ бэшэхэ, түлишэ-түрхилгын материалнуудые урихэ, хулгайлха ябадал үсөөн бэшэ байһаар. Олохон автозаправочна станцинуудта автомобилиин бензин үгэхэ гурим хазагайруулагдана.

Автомобильна транспортын хүдэлмэридэ, хүн зониие нефтепродуктнуудаар хангалгада ушарһан дутуу дунданууд нэн түрүүн жаяг журамай ба эрилтын һула байһанһаа, автотранспортна хэрэгсэлнүүдые ашаглалгын хойноһоо министерствэнүүдэй, албан зургаануудай, нютагай партийна ба совет органуудай зүгһөө хангалтагүй хиналтын табигдаһанһаа үндэһэтэй байна.

Автомобильна транспортда гүрэнэй жаяг журамые бэхижүүлгын онсо удха шанартай байлгада анхаралаа хандуулхадаа, арадай ажахыда тэрэнэй үүргын улам дээшэлжэ байһые харагда абахадаа, автотранспортна хэрэгсэлнүүдые ашаглалгын ашаг үрые дээшэлүүлхэ, түлишэ-түрхилгын материалнуудые бүрин бүтэнөөр хадагалха, гамтай һайнаар гаргашалха гэһэн партийна, совет, профсоюзай ба комсомолой органуудай, бүхы министерствэнүүдэй, албан зургаануудай хойшолуулашагүй анхарал оролдолго болохо ёһотой гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет тэмдэглэнэ.

Ашаанай автомобильна транспортын хүдэлмэриин эмхидхэлые, түсэблэлгые, тоо бүридхэлые үндэһөөрнь һайжаруулхыень, автомобильнуудай хэмһээ үлүү саг соо һаатан зогсолго усадхахыень, хооһоор гүйлгэлгые хороохыень, тэдэниие ашаглалгын ашаг үрые дээшэлүүлгые хиналгые шангадхахыень, ашаа зөөхэдөө худалаар нэмэжэ бэшэлгые, мүн бензин ба түлишэ-түрхилгын бусад материалнуудые үлүү ехээр гаргашалгые, хулгайлха ябадал усадхахыень, автотранспортна ба нефть худалдалгын предприятинуудта, ашаа тушаажа абадаг ба эльгээдэг предприятинуудта жаяг журам бэхижүүлхыень союзна республиканууда Компартинуудай ЦК-нуудта, Министрнүүдэй Соведүүдтэ, партиин крайкомуудта, обкомуудта, автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, арадай депутадуудай хизаарай ба областной Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ СССР-эй министерствэнүүдтэ, албан зургаануудта даалгагдаа.

Автотранспортна ба нефть худалдалгын предприятинуудай, партийна, порфсоюзай болон комсомолой организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд ажалша коллективүүдэй хүмүүжүүлгын хүсэндэ түшэглэжэ, ажалай ба үйлэдбэриин журамые хазагайруулгын али бүхы ябадалнуудтай, өөһэдыигөө үялгануудта хайша хэрэгээр хандалгатай, эзэн бүса ябадалай ба урилгын ушар баримтануудтай эрид шууд тэмсэхэ уялгатай.

Автотранспортна ба нефть худалдалгын предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй политическэ-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин хэмжээе дээшэлүүлхыень, захиргаанай ажал ябуулгые хинаха эрхэеэ гүйсэд хэрэглэхыень, үйлэдбэриин даабаринуудые дүүргэхын, оньһон техникэдэ гамтай һайнаар хандахын, автомобильна түлишэ алмалта арьбалалтатайгаар гаргашалхын түлөө хүдэлмэрилэгшэ бүхэнэй харюусалга дээшэлүүлхыень партийна эхин организацинуудта дурадхагдаба.

Автомобильна транспортаар ашаа зөөлгын хэмжээе, мүн СССР-эй министерствэнүүд болон албан зургаануудта, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ транспортна хүдэлмэридэ автомобилиин түлишын фонднуудые, тэрэниие гаргашалгын нормые жэлэй түсэбүүд соогоо баталхыень КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет СССР-эй Госпланиие уялгалба. Централизованно аргаар ашаа зөөлгын түсэбүүдые тэдэнэр баталха ёһотой гэжэ мүн лэ хараалагдаһан байна.

Нийтын хэрэглэмжын автотранспортые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ зорилгоһоо уламжалан, ороной автомобильна транспортаар ашаа зөөлгын нийтэ хэмжээндэ тэрэнэй хубитые дээшэлүүлхэ шухала гэжэ мэдэрэгдээ.

Автомобильна транспортаар ашаа зөөхэдөө ажалай ба материальна нөөсэнүүдые хэрэглэлые, транспортын хүдэлөөе нарижуулан һайжаруулха зорилготойгоор автомобильнуудай һаатан зогсолгые, хооһоор гүйлгэлдэлгые хороохоной, тэдэнэй ажалай бүтээсые дээшэлүүлһэнэй, түлишэ-түрхилгын материалнуудые гамтайгаар гаргашалһанай ашаар мэдэлдээ ашаанай автомобильнуудтай СССР-эй министерствэнүүд болон албан зургаанuудта, союзна республиканууда Министрнүүдэй Соведүүдтэ зорюулжа 1984—1990 онуудта ашаа зөөлгын өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха даабаринууд абтаһан тогтоол дотор баталагдаа.

СССР-эй министерствэнүүд болон албан зургаанууд, союзна ба автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд, арадай депутадуудай хизаарай ба областной Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд, Москва болон Ленинград хотонуудай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд жэжэ автотранспортна предприяти…нуудые богони болзор со… томодхохо, мэдэлдэнь бай…даг авто-ажахынуудта автотранспортна хэрэгсэлнүүды… ашаглалгын ашаг үрэ туха… асуудалые хаража үзэх… ёһотой. Шухала хэрэгтэ… болоод байгаа һаань, тэдэнэ… мэдэлдэнь байлгаһаа ду… дыдангүй, ашаг үрэ багата авто-ажахынуудые усадхах… тухай, мүн нийтын хэрэ… лэмжын автомобильна тра… спортын предприятинуудт… ашаа зөөлгын хэмжээе, ашаа… най автомобильнуудые, үй… лэдбэриин баазые, ашаана… автомобильнуудые дамжуул… һан предприятинуудые, эм… хинүүдые хангаха уялгануу… дые тэдэнэртэ даалгалгатай… гаар хүдэлмэрилэгшэдэ… тооё, салин хүлһэнэй фон… дые автомобильна транспор… тын предприятинуудта дам… жуулха тухай шиидхэбэри… нүүдые абаха.

Союзна республиканууда Министрнүүдэй Соведүүдт… дурадхагдаа гэбэл:

гол түлэб нийтын хэрэ… лэмжын автомобильна тра… спортаар бэелүүлэгдэдэг хо… городуудай хоорондо ашаа… най зөөгдэдэг автомобиль… харгынуудай данса бүридх… лые баталха, эдэ харгы за… муудта байрладаг пунктнуу… дай хоорондо ашаа зөөлгэ… дэ албан зургаанай автомо… бильна транспортын хабаа… далгые 1990 он болотор зай… сууха арга олгоһон хэмжээ… нүүдые бэелүүлхэ;

1984 онһоо эхилжэ, ашаа… най таксомоторнуудай ёһо… гуримаар хүдэлдэг автомо… бильнуудаар бага-сагын ашаа зөөлгые нэгэ дахин бэелүүлэгдэхэ захилнуудаар предприятинуудые, органи… зацинуудые, эмхи зургаануудые хангалгын хэрэгые эмхидхэхэ;

тэдэнэй хэндэ мэдэлтэй байлгаһаа дулдыдангүй, автотранспортна хэрэгсэлнүүдые ашаг үрэ ехэтэйгээр ашаглахын, энэ албаниие дүршэл шадабаритай хүдэлмэрилэгшэдөөр бүридхэхын түлөө хиналта тогтоолгодо…

…ФЕРЕНЦИ…

Республикымнай ажалай үдэр

СЭЛЭНГЫНХИДЭЙ ЖЭШЭЭГЭЭР

БЭР ХЭШЭЭЛНҮҮДһЭЭ АЙНГҮЙГӨӨР

Хурамхаанай районой колхоз, совхозууд гүрэндэ һү худалдаха байгша оной жэлэй түсэбые октябриин 26-да дүүргээ юм. Сэлэнгын районой малшадай үүсхэлые халуунаар дэмжэһэн хурамхаанайхид жэлэй дүүрэтэр түсэбһөө гадуур 5 мянган центнер һү гүрэндэ худалдаха гэһэн уялга абаад, шанга тэмсэл хэжэ байна.

Һаалишадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Һахалиин совхозой Шамаанкын һү һаалиин фермын коллектив түрүү һуурин тоодо ябана. Жэлэй туршада гүрэндэ 3360 центнер һү худалдаха түсэб үни хада дүүргэгдэнхэй. Мүнөө фермын һаалишад хойто жэлэйнгээ түсэбөөр һү һаажа, гүрэндэ худалдажа байна.

Үдэ багаар фермэдэ хүрэжэ ерэхэдэмнай һаалишад, малшад үнеэ, тугалнуудаа эдеэлүүлжэ, уһалжа байба. Ажаглан харахада фермын байдалые һайн гэхээр бэшэ. Малайнь байранууд хуушан, харанхы, досоонь хүйтэн, шиигтэй. Һаалишадай ажал хүнгэлһэн эньһон техникэ гэхээр юумэн үгы.

Фермэ 215 үнеэдтэй, тэрэнэй 24-иинь гунжад. Үнеэдтэ бүдүүн тэжээл, силосһээ гадна бардаа үгтэнэ. Тэрэниие һаалишан бүхэн котельниһээ халуун уһа абаад, тус тустаа хэнэ.

Хэды бэрхэшээлтэй дайралдабашье, тус фермын һаалишад оролдосотой бэрхээр хүдэлэн, ажалдаа эрхим амжалта туйлана. Фермын 11 һаалишадай олонхинь һү һааха жэлэйнгээ түсэбые дүүргэһээр үни болоо. Жэшээлхэдэ, Галина Иннокентьевна Степанова жэлэй туршада даалгагдаһан үнсэн бүриһөө 1580 килограмм һү һааха даабаритай байгаад, хоёр мянган килограммһаа холо үлүү гаргаад байна. Тэрэшэлэн Александра Алексеевна Молчанова, Нина Михайловна Тихонова гэгшэд хоёр мянгатанай тоодо оронхой.

— Тэжээл бүйлуулдаг күхнимнай бирагүй даа. Энэ КВ-3 түхэлэй хоёр котелоор уһаа бусалганабди. Эндэмнай малай шэнэ байрын барилга унжагайржал байдаг, — гэжэ фермые даагша Гавриил Александрович Петелин хөөрэнэ.

— Байдалнай хүндэ гээд, һаалишаднай ажалдаа хайша хэрэгээр хандадаггүй даа. Оролдосотойгоор хүдэлжэ байдаг, — гэжэ омогорхолтойгоор мэдүүлнэ.

Уһа бусалгадаг котельни соо ороходомнай нэгэ залуухан хүбүүн түлеэ хахалжа байба. Танилсахадамнай Василий Петелин болошобо. Нэгэ һаалишаниинь баһал Петелина...

— Ямар олон Петелинүүд эндэ хүдэлдэг юм, — гэжэ һонирхоходомнай, манай хажууда байһан нэгэн:

— Петелинүүд фермэдэмнай уг залган хүдэлдэг. Гавриил Александрович эндэ һамгантаяа, аха, хоёр хүбүүдтэеэ хүдэлнэ, — гэбэ.

Һүнэй фермэдэ культбаза бии юм. Тэрэнь муу бэшээр шэмэглэгдэнхэй. Тэндэнь һаалишад, малшадай дунда нийтэ-политическэ, ойлгуулламжын хүдэлмэри мүртэйгөөр ябуулагданагүй.

— Урдань фермыемнай комплексноор хангадаг байгаа. Харин энэ жэлдэ тэрэ юундэшьеб мартагданхай. Автолавка, агитбригада, медицинскэ хүдэлмэрилэгшэ болон бусад үбэлжэлгын эхилһээршье үзэгдөөгүй — гэжэ үниинэй һаалишан, районой пёдондоной чемпионка В. М. Меньшикова гомдолтойгоор хэлэнэ.

Шамаанкын фермынхид малай үбэлжэлгэ эмхитэйгээр үнгэргэхын, үбэлэй һарануудта һү ехээр һаахын тула бүхы хүсэ шадалаа зорюулжа байна.

Ц. СУБАНОВ,
манай тусхай корр.

С. М. Кировэй нэрэмжэтэ Улаан-Үдын түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводто П. Балтотөрөва эрхимээр хүдэлдэг юм. Тэрэ түмэр дээгүүр шаажан гүйлгэһэн амһартануудые хэдэг цехэй эрхим хүдэлмэрилэгшэ гэжэ суурхадаг, үдэр бүриингөо даабаринуудые холо үлүүлэн дүүргэдэг.

В. ПЛУТТЫН фото.

МАЛАА ШАХАН ТАРГАЛУУЛНА

Кабанскын районой Хандалын совхозой Шергинэй отделенидэ эбэртэ бодо малые шахан таргалуулха комплексдо нүхэд Н. К. Бусовиков, А. И. Дорохов, Н. Р. Быков, С. П. Соболев, Г. А. Куржумов, И. В. Пермяков гэгшэд амжалтатай һайнаар хүдэлжэ байнхай. Тэдэнэр хамта дээрээ 1200 толгой мал харууһалдаг юм.

Сэлэнгынхидэй үүсхэлые дэмжэн, тус малшад үбэлжэлгын үедэ үхэр бүхэнэй дунда зэргын шэгнүүрые 800 граммаар нэмээхэ социалис уялга абанхай.

Энэ жэлэй дүүрэтэр 350 толгой үхэр гүрэндэ тушааха юм. Тиигэжэ энэ кварталда 1100 центнер мяхан гүрэндэ худалдагдаха байна. Ерэхэ жэлэй 1-дэхи кварталда 250 толгой үхэр дундаа зэргээр 350 килограммһаа доошо бэшэ хэмжүүртэйгээр тушаагдаха юм.

Эндэ үбэлжэлгэдэ һайнаар бэлдэнхэй. Малаа бүлеэн уһаар уһална. Тэжээл оньһон аргаар тараагдан үгтэнэ. Үбһэ, һолоомон хэршэгдэжэ, бүйлуулагдаад үгтэдэг юм.

Малшад ажалай журам, зоотехникын мэргэжэлтэдэй зүбшэл заабариие нягтаар сахина.

Тус совхозой гүрэндэ мяха худалдалгаар түсэб даабаряа дүүргэлгэдэ энэ коллектив ехэ үүргэ дүүргэнэ.

П. ГРИГОРЬЕВ.

гада бүтээсэ ехэтэй ажалаараа олоной дундаһаа онсо шалгарна. Үнинэй бэрхэ проходчик С. А. Воронин ажал хүдэлмэреэ зүбөөр эмхидхэдэг юм. Тэрэ Карагандада шахтануудые, Тында—Беркакит гэһэн участогта түмэр замай тоннель барилсажа баян дүршэлтэй болоһон байха. Баян дүршэлөө залуушуулда дураатайгаар дамжуулан, тэдэниие һайнаар һурган хүмүүжүүлнэ.

Байгалай хойто эрьеын хоёрдохи, гурбадахи тоннельнүүдые малталсахадаашье һайн үрэ дүн туйладаг һэн. Туйлаһан амжалтаяа улам арьбадхаха гэһэн зорилго урдаа табяад хүдэлдэг дээрэһээ С. А. Воронин мүнөөшье эрхим үрэ дүн туйлана. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг бригада байгша оной октябрь һарада 35 метр тоннель малтаха аад, 55 метр тоннель түнхижэ «БАМтоннельстрой» гэжэ барилгын управлениин коллектив дотор эгээл үндэр бүтээсэ харуулаа юм. Ноябрь һара соо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ ажалайнгаа бүтээсэ улам дээшэлүүлжэ 56 метр тоннель малтажа амжалтаяа арьбадхаа.

—Манай бригада хоёрдохи жэлээ бригадна гуримаар ажаллана. Жолоошод, электригүүд, слесарьнүүд, проходчигууд булта нэгэ нададабшанабди. Шэнэ онол арга хэрэглэһэнэй ашаар тоннель малтаха хүдэлмэриин үнэ сэнгые хоёр дахин доошолуулаабди. Байгша оной һүүл багаар дүрбэдэхи тоннель малтаха хүдэлмэреэ дүүргэхээр зорилго урдаа табинхайбди. Энээнээ дүүргэхэшье аргатайбди, — гэжэ бригадир С. А. Воронин мэдүүлнэ.

Энэ бригадын залуу проходчигууд А. Ольков, В. Борисенко, Г. Ступкин, жолоошон Д. Педан, гагнуурша слесарь И. Зеленский болон бусад оролдосотой һайнаар хүдэлжэ, тоннель малтаха даабаряа дүүргэхэ хэрэгтэ ехэхэн хубитаяа оруулалсана. Энэ бригадын хүдэлмэришэд Р. И. Махмудовай бригадын проходчигуудтай мүрысэнэ. Энэ хоёр бригадын коллектив сантиметр, метрээр урагшаа дабшажа, ойрын лэ сагта хабсагай шулуун хадануудай дунда уулзахаар зоригжонхой. Р. Н. Махмудовай бригада һарадаа 35 метр тоннель малтаха даабаряа ходоо үлүүлжэ, түрүү зэргэдэ ябана. Эдэ түрүү коллективүүд ойгын сагта Байгалай эрьеын дүрбэдэхи тоннель түнхихэ хүдэлмэреэ дүүргэжэ, нэрэеэ нэрлүүлхэ, содоёо дуурдуулха байха.

К. ЖАМЬЯНОВ,
манай корр.

ГАМНАЖА ҺУРАХА ХЭРЭГТЭ

үнөө хүдөө ажахын мате-риально-техническэ баазын илээд бэхижэжэ, энэ һалба- ие хүгжөөлгэдэ гүрэнһөө мүн- э зөөриин улам ехээр һомо- огдодог болоод, мүн социаль- э-экономическа ондоошье шу- эла хэмжээ ябуулгануудай бэе- үүлэгдэжэ байхада, колхоз, овхоз бүхэнэй ашаг үрэ ехэ- йгээр хүдэлхэ арга болом- онь улам ехэ боложо бай- нниинь мэдээжэ.

Энээн тушаа КПСС-эй ЦК- й майн, ноябриин (1982 он), эниин (1983 он) Пленумүү- й шиидхэбэринүүд соо он- лон заагданхай. Жэшээнь, ономикые хурдан түргэ- өөр хүгжөөхэ хэрэгтэ эрдэм- хникын дэбжэлтэ, үйлэдбэ- идэ шэнэ, түрүү онол арга- үдые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ эшэ шиидхэхы удха шанар- й гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Ге- ральна секретарь Ю. В. ндропов ноябриин Пленум эрэ үгэ хэлэхэдээ зааһан айна.

Тиимэһээ колхоз, совхоз үхэн түбхын түрүүн газараа шаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэ- э, тарялан сабшалан дэ- эһээ шадаал һаа баян ургаса бажа, энээнэй үндэһөөр бү- ы продукци үйлэдбэрилгые эшэлүүлхэ гэжэ оролдохо олоно.

Манай XX партсъездын нэ- эмжэтэ колхоз Хёлго, Сү- голнуудай хоорондо, дии- нхидэ хуурай тала, хада гү- э газартай нютагта оршо- г юм. Ажахымнай урданһаа йшо хонин һүрэг, үхэр үсхэ- рилдэг гол шэглэлтэй. Мү- ө колхозой бүхы 12 гүүртэ, ермэнүүдтэ хамта 1789 үхэр, рэ тоодо 664 үнеэд, 30 аранuудтамнай 20,2 мянган ниид тоологдоно. Бүхыдөө 3 мянган гектар эдлүүриин азартайбди. Тэрэнэй 12,5 мян- н гектарынь тарялан, 2246 ктарынь сабшалан, 14 мян- н гектарынь бэлшээри юм.

Ондоогоор хэлэбэл, манай олхоз, ороoһо таряашье го- итой ургуулдаг, адууһа ма- зарыше яһала олон, үйлэдбэ- ингөө хэмжээгээр район до- оро томохон, олон һалбари- й ажахынуудай нэгэн гэжэ оологдоно.

Хэнэйшье мэдэһээр үйлэд- эриин һалбари, подразделе- и бүхэнэй хоорондохи харил- а, тоосоое зүбөөр табиха, дэниие шадамараар хүтэл- эрилхэ, бүхы юумэнэй тоо үридхэлые наринаар тогтоо- , хүнүүдые хэһэн ажалайнь эргээр урмашуулха, түлөө- ыень һайнаар үгэхэ гээшэ жахые эрхилэлгын гол шу- ала нүхэсэлнүүдэй нэгэн бо- лоно.

ЭМХИДХЭЛҺЭЭ ЭХИТЭЙ АМЖАЛТА

Үйлэдбэриин хүтэлбэриялые һалбари һалбаряарнь, хуб- аарилхада мэргэжэлтэдэй хэ- э ажалынь тодорхой болоно, даалгагдаһан хэрэгтэ тэдэнэй харюусалга дээшэлнэ гэжэ тоолонобди. Жэшээнь, цехүүдэй начальнигууд фермэ, отара, бригадануудтаа ажахын тоосооной даабари табижа үгэдэг, бүхы ажалыень түсэблэдэг, тэдэнэй хэһэн хүдэлмэриие шэнжэлдэг, тодорхойгоор хүтэлбэрилдэг, байра дээрэнь хэрэгтэй шиидхэбэри абадаг байна.

Мал ажалда шэнэ гуримай нэбтэрүүлэгдэһэнһээ хойшо продукци үйлэдбэрилгэ хараа байса дээшэлээ, адууһа малай ашаг шэмэшье нилээд ехэ болоо гэжэ тэмдэглэхээр. Тусхайлбал, һүүлэй зургаан жэлдэ мяха үйлэдбэрилгэ 9,5 процентээр, һү—18,5 процентээр нэмээ. Энэ үе соо үнеэдһээ һүн ехэ һаагдадаг болоо, хонидһоо нооһо хайшалалгашье дээшэлээ.

Хэрбээ колхоздо 1976 ондо һаагдаһан, һүнэй миил 2 процентнь нэгэдэхи сортоор тушаагдадаг һаа, мүнөө тэрэмнай 89—90 процентдэ хүрэчхэй. Һүнэй тоһолигыншье ехэ болоо. Үхэрнүүд, хонидые һайнаар бэлшээн, шахан таргалуулжа, шэгнүүр ехэтэй болгожо тушааһанай ашаар ажахы гүрэндөө эрхим шанартай мяха үгэхэһөө гадна, энээнһээ ашаг олзо горитой оруулча. Жэшээнь, хонин ажалай цехтэ хурьгадые түргэнөөр түлжүүлхэ, шахаха комплекс эмхидхэгдэжэ, тэндэхи хүдэлмэриин оньһожоруулагдаһанай ашаар ажалай бүтээсэ хоёр дахин дээшэлээ, үбһэ тэжээлшье ашаг үрэтэйгөөр гаргашалагдадаг болоо. Эндэ тус тустаа 17 килограмм шэгнүүртэй, хурьгадые шахаланда табяад, 32—36 килограмм татадаг болгожо тушаахадамнай тэндэһээ абтаһан мяханай центнер бүхэнэй өөрынь үнэ сэн 149 түхэригтэ болоо. Тэрэнэй центнер бүхэниие 180 түхэригөөр гүрэндэ худалданабди. Гадна тэдэ хурьгадайнгаа тус бүриһөөнь 1 килограмм нооһо абанабди. Тиигэжэ хурьган бүхэмнай 70 түхэриг олзо доход үгэнэ гээшэ. Үнгэрһэн жэлдэ гансахан хурьгадые шахалгаһаа 40 мянган түхэригэй сэбэр ашаг олзо оруулаа һэмди. Байгша ондо тэрээнһээ бага бэшэ ашаг үрэ гараха зэргэтэй.

Шэнэ онол арга нэбтэрүүлһэнһээ хойшо хонин ажалда залуушуул дуратайгаар ерэжэ хүдэлнэ, һайн үрэ дүншье түйлана. Ноёхоной дунда һургуули дүүргэһэн басагад Е. Цыренжапова, В. Санжиева гэгшэдэй комсомол-залуушуулай бригаданууд энэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө 92 хурьга түлжүүлээ, нооһо абаха түсэбөөшье үлүүлэн дүүргээ.

Энээнһээ урагша эмэ хурьгадые хоёр үбэлжүүлжэ, зуһатанъ түрүүлдэг һаа, һүүлэй жэлнүүдтэ үсхэбэридэ табигдаха эмэ хурьгадые баһал илгажа, һайнаар түлжүүлэч түлгэнүүд болоходонь ороондо оруулжа хурьгалуулдаг болонхойбди. Илангаяа ган гасуур жэлнүүдтэ зундаа хурьгадта тэжээл нэмэжэ эдюулхэдэ ехэл ашагтай. Бүхыдэнь 2,5—3,5 мянган хурьгадые һургуулиин һурагшадһаа бүридэһэн үйлэдбэриин бригада харууһалдаг юм. Жэшээнь, энэ жэлдэ зунай һарануудта дүршэлтэй хонишодой хүтэлбэри доро һурагшад хурьгадые һайнаар адуулжа, эдеэлүүлжэ, тус бүриинь шэгнүүрые сүүдхэдэ 100 граммһаа дээшэ нэмээгээ. Хурьгадай шэгнүүрээ нэмээһэнэй центнер бүхэнэйнь өөрын үнэ сэн 56—60 түхэригтэ болоно.

Иигэжэ үйлэдбэриин һалбариие бээ дааһан тусхай цех болгоод байхада мэргэжэлтэд, малшадшье үүсхэл эдэбхи ехэтэйгээр хүдэлнэ, шэнэ онол аргануудые хэрэглэжэ, һайн үрэ дүнгүүдые түйлаха гэжэ оролдоно бшуу.

БҮХЫ ЮУМЭНДЭЭ ЭЗЭН БАЙХАДАА

Энээнһээ гадна, фермэ, бригада, отарануудые ажахын тоосоондо оруулжа, подразделенүүдай хоорондохи тоосооe чековэ гуримда оруулхада хүн бүхэн бүхы юумэеэ гамнаха, арьбалха, зүбөөр гаргашалхын түлөө оролдодог болоно. Жэшээнь, бригадирнар, фермэнүүдые даагшад ямар һарада хэды шэнээн тэжээл, ямар мүнгэ зөөри гаргашалагдахеб гэжэ түсэблэдэг. Тиихэдээ хэрэглэмжэһээ үлүү юумэн гаргашалхагүй, шадаал һаа алмалта, арьбалалта хэхэ гэжэ оролдоно ха юм. Урдань бригада, фермэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд ямар нэгэ барилга бодхсоходоо гү, али ашаа зөөхэдөө колхозһоо шадаал һаа ехэ юумэ эрижэ абадаг, олон транспорт хэрэглэдэг һэн. Тиимэ юумэн мүнөө үгы болоо. Тусхай чекэй ёһоор, тоосодог болоходоо, урид табигдаһан лимидһээ үлүү гаргаша хэхэгүй гэжэ һайса бодомжолно, хэды шэнээн материал абаа, ямар транспорт хэрэглээ һаамнай, хямда байхаб гэжэ урид тоолодог болоо гээшэ. Тусхайлбал, һү һаалиин нэгэдэхи комплексынхид (даагшань республикын габьяата зоотехник С. Цырендоржиева), өөһэдөө хэлсэжэ, тооложо үзөөд, алмалта хэхын тула гурбан хүдэлмэришэниие хорооҗо, үлүү гараһан нэгэ тракторые колхоздоо бусаагаа.

Урдань хонишод үбэл болоходо хаалта хаамжа хэжэ үгэгты, хсбто кормушка үсөөдэнэ гэжэ ходол гомдогшо һэн. Юуб гэхэдэ, тиимэ хэрэгсэлнүүдээ гамнадаггүй, эбдэжэрхидэг байгаа бшуу. Мүнөө тэдэнэр бүхы юумэеэ өөһэдөө заһабарилна, бэлдэнэ, бии байһаниень гамтайгаар хадагална. Жэшээнь, гурбан метрэй нэгэ хаамжа худалдажа абахадань 7 түхэригтэ болодог. Харин хонишоной өөрөө тэрэниие дархалхадань жэшээгүй хямда байдаг. Мүн энээнһээ урагша хонишод элдэб эм дом хамаагүй ехээр абаад, тэрэнээ урижэ, хаяжа, гутаажа байгша һэн. Мүнөө тиимэ юумэн байхагүй. Энэмнай үнэтэй юумэн, хуу гаргашымнай лимидтэ орохо гэжэ мэдэнэ ха юм.

Чековэ тоосоо хэрэглэхэһээ уода колхоздо элдэб хаалта хаамжа дархалха, аса, тармуур, жэжэ-божо зэмсэг хэрэгсэл худалдажа абахын тула жэлдээ 30 гаран мянган түхэриг гаргашалагдадаг һэн.

Малшад үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг болоо. Манай түрүү хонишод Д. Д. Будаева, Б. Ж. Санжиев болон бусад жэл бүхэндэ хонидтоо хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэнэ. Эхэ хонидые харууһалдаг бригада бүхэн бууса шадараа зелёнко тарижа, тэрэнээ һайнаар ургуулаад, хонидые үрэжүүлхэ үедэ зүбөөр хэрэглэдэг.

Ажахы бүхэндэ малай эдихэ тэжээл, түлеэ залһа болон бусад хэрэгсэл, зөөлгэдэ трактор, автотранспорт ехэ хэрэглэгдэдэг ааб даа. Манайшье ажахыда 1977 ондо энээндэ 64,8 мянган түхэригэй гаргаша хэгдэһэн һаа, нёдондо тэрэнь 14 мянга түхэригтэ хүрөө. Мүн трактор хэрэглэлгэдэ урдань 52,6 мянган түхэриг гаргашалагдадаг һаа мүнөө тэрэ хоёр дахин бага болоо.

Эдэ бүгэдын ашаар мяха, һү, нооһоной центнер бүхэнэй өөрынь үнэ сэн эли бодо хямдаржа байна.

АЖАЛАЙ ТҮЛӨӨҺЭН — УРГАСЫН ЗЭРГЭЭР

Тарян ажал тушаа хэдэн үгэ. Энэ һалбарида чековэ гурим хэрэглэхэнь хүнгэн бэшэ байгаа. Түбхын түрүүн поли бүхэндэ агротехникын заабариие сахижа, технологическа карта зохёохо хэрэгтэй болоо. Энээнэйнь ёһоор ямар звенодо хэды трактор, машина хэрэгтэйб, тэдэ ямар хэмжээнэй хүдэлмэри хэхэб, хэды шэнээн тоһо, түлишэ гаргашалхаб гэжэ хуу тоолообди, лимит табяабди. Манайда түрүүн звено бүхэндэ 1300—1400 гектар тарялан, 4—5 трактор үгтэһэн юм. Тэдэнэр нэгэ ниитэ нарядаар гэхэ гү, али хамтын подрядаар хүдэлжэ эхилээ. Хэн механизаторай ямар звенодо хүдэлхэ дуратай байһаниие хараада абажа, тэдэниие бүридхөөбди. Механизаторнуудай ургуулһан ургасынгаа зэргээр ажалай гол түлөөһэ абаха гуримда ороһонһоонь хойшо бүхы хүдэлмэриин шанар эрид һайжаржа, трактор бүхэнэй хүдэлмэриин бүтээсэ ехэ болоо. Байгша ондо тэдэ звенонуудые томодхожо, 3 бригада эмхидхээбди. Харин бригада дотор али нэгэ ургамал ургуулха звено бии болгоглоо. Тэдэ бригаданууд колхозтоёо хэлсээ батална. Жэшээнь, тэды хоног соо техникэ заһаберилхабди, тиимэ болзорто тэды шэнээн хүдэлмэри хэхэбди, тиимэ хэмжээнэй ургаса хуряахабди гэжэ тэрээн соогоо бэшэнэ. Нүгөө талаһаа колхозой правлени тэрэнэйнь түлөө тиимэ хэмжээнэй түлөөһэ үгэхэбди, түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэнэй, бүхы хүдэлмэреэ болзорһоонь урид, һайн шанартайгаар дүүргэһэнэйнь түлөө тиимэ шан, урмашуулгын түлөөһэ үгэхэбди гэжэ хэлсээн доторoo бэшэдэг. Тусхайлбал, энэ жэлдэ хабартаа шэбхэ зөөлгэдэ, зучдаа сенаж, силос даралга дээрэ тиимэ хэлсээн баталагдаһан юм. Тэрэнэй ашаар бригаданууд техникээ ипатовска аргаар хүдэлгэжэ, хорин үдэр соо 20 мянган тонно шэбхэ тарялан ,сабшалан ... жэ, таpзагаа. Тэрэн... хэлсэһэнэйнгээ ёһоо... 2000 түхэриг шан ... бээ коллективэй ... шүүнэй ажалай жу... һаань, шан үгтэхэгүй... тоогдоһон юм. Тии... рам хазагайруулһа... үзэгдөөгүй. Мүн 3 ... 1500 тоннын нүхэн... дүүргэгдэдэг байгаа...

Шэнэ гуримаар хүд... гадануудһай энэ жэ... һайн ургаса абаба... ряалангай гектар бүр... да зэргээр 15 цент... абтажа, хамтадаа ... мянган центнер ор... дээрэмнай ороо. Гү... мянган центнер тар... дэ худалдагдаа, ... ханизаторнууд, ... нууд Д. Буянтуев, А. ... Б. Ухинов, В. Лумб... Жигжитов болон бу... шалгараа.

Үбһэ тэжээл үйл... баһал ажахын тоосо... римда оруулжа, ... звенонуудые эмхид... үрэ баһал харагд... һүүлэй хоёр жэлд... говодууд Д. Е. Бад... Песков, Л. А. Лаза... дэй звенонууд ... ургасые хоёр-гурба ... шэлүүлээ. Жэшээнь ... маевай хүтэлбэрид... байгша ондо гект... 44 центнер үбһэ аб... нэй түлөө 7 мянган... нэмэлтэ түлөөһэ аб... хой.

Хүнүүдэй ажалай... абаһан продукци... холбожо, үндэр ... лагшадые зүбөөр ... даг, чековэ гурим... алмалта, арьбалал... наар сахидаг бол... да, ажахын бүхы ... ска үрэ дүн харуу... жарна. Энээнтэй хам... дэй ажалай түлөөһ... нэ, хүдэлмэриин ... болоно. Хэрбээ ... колхоздо хүдэлһэн... дэ 3128 түхэригэй... үйлэдбэрилэгдэһэн ... до 4526 түхэригтэ ... Энэ жэлдэ тэрэ... ехэ байхаар хүлеэ...

Гэхэтэй хамта, ... юумэн хэгдэшоо, ... да, шиидхэгдээгүй ... нууд үгы гэхэ ар... хын бүхы гаргаш... ды бага болоошье ... үшөөл усадхагдаа... һээ саашадаа энэ ... хы ажалаа улам ... үйлэдбэриин ашаг ... болохоор дээшэлү... гаяа продукци ... үнэ сэнгыень ха... түлөө шангаар хү... нобди.

С. СА...
Сэлэнгын ра...
партсъездын ...
колхозой ахамад ...

Бэшүүрэй районой Охин-Булагай совхозой эрхим механизаторнууд Василий Дмитриевич Разуваев, Павел Евсеевич Разуваевые манай фотокорреспондент А. Шойжоловой энэ зураг дээрэ харанат. Түрүү комбайнернууд арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлэй таряа хадалгада хабаадалсахадаа, ажалай эрхим дүнгүүдые түйлаһан байна. Тэрэньшье ойлгосотой. Василий Дмитриевич талын онгосонуудые арбан жэлэй туршада жолоодожо ябана. Энэ жэлэй таряа хуряалгада тэрэ 7.700 центнер ороoһо сохиһон байна. Тиихэдэ Павел Евсеевич дүй дүршэлтэй механизатор гэжэ суурхадаг. Залуушуулда дүй дүршэлөө халан дамжуулдаг юм. Тэрэ энэ жэлдэ мүн лэ бараг һайнаар хүдэлжэ 6 мянган центнер ороoһо таряа сохиһон байна.

дэхэнь, — гэжэ АЭС-эй залуу барилгашадай болон БАМ-ай Шэтын участогһаа тэдэнэй нютагайхидай хоорондо хөөрэлдөөн эхилбэ. Хэдэн мянган километр холоһоо иигэжэ «уулзахадань» комсомолой бүхэсоюзна габшагай хоёр барилгын хэрэгүүд тухай нэгэ нэгэндээ хөөрэжэ үгэхэдэнь телефонно холбоон түһалба.

КПСС-эй XXVI съездын оья гэжэ нэрии тосхон бодхоогоо юм. БАМ-ай рельснүүдэй станцида хүргэгдэһэн тухай отрядай гэшүүн В. Тишенко нютагайхидтаа омогтойгоор мэдээсээ. БАМ-ай Шэтын участогай комсомолшуудай 3 мянган хүн зонтой олон үндэһэ яһатанһаа бүридэһэн коллективэй ажалай амжалтанууд тухай. «БАМстройпуть» управлениин коллек-

Өөһэдынгөө ээлжээндэ атомна электростанциин комсомолшууд ажалай илалта тухай хөөрэжэ үгөө. Станци дээрэ түрүүшын энергоблок ашаглалгада оруулагдаа юм. Харин 1984 оной октябриин һүүл багта хоёрдохи агрегадынь ашаглалгада оруулагдахаар хараалагдана.

Шэнэ Чара,
Шэтын область.

БАМ-ай ХҮҮРГЭНҮҮД

БАМ-ай барилгын дүүрэтэр жэл хүрэхэгүй саг үлэбэ: 1984 оной октябрьда Кодарска шэлын оршондо зүүн тээһээ Тындэ станциһаа баруун тээһээ Байгалай үмэнэһөө урда урдаһаа баригдажа байһан харгы зам холбогдохо юм. Зүгөөр мүнөө түмэр замай барилга дээрэ хүдэлмэри түлэг дундаа ябуулагдана.

— Поездоор үшөөл хүрэжэ болохогүй газар дээгүүр ниидэхэдэ, хүүргэнүүдые бодхоолго рельснүүдые барилгатай сасуулхада, һурагүй түргэнөөр хэгдэнэ гэжэ ойлгохоор, — гээд БАМ-ай асуудалнуудаар СССР-эй Наукануудай академиин научна совет гэшүүн Новосибирскын Түмэр замай транспортын инженернүүдэй институдай профессор А. Журавель хэлэнэ.

Яахадаа хүүргэ баригшад иигэжэ түрүүлбэ гээшэб? Ушарынь гэбэл, тэдэнэр 2300 шахуу хүүргэ гэхэ гү, али түмэр замай километр ха- хад бүхэндэнь нэгэ хүүргэ бариха байһан юм. АПН-эй корреспондент Равиль **БИКТАГИРОВАЙ** гуйлтаар Тындэ хотодохи «Мостострой-10» трестые эрхилэгшэ Леонид **БЛИНКОВ** энэ асуудалда харюусаба.

— Хүүргэ баригшадай урда ехэ хүшэр зорилгонууд табигдаһан байгаа. Хойто зүгэй түргэн урадхалтай зунай хура бороогой үедэ ехээр үерлэдэг хадын гол горход дээгүүр хүүргэнүүдые бариха хэрэгтэй байгаа. Хүүргын бүхэ байхын тула хэдэн метр зузаан хайр шулуу малтажа, хабсагай шулуун найдамтай һуурида хүрэхэ хэрэгтэй һэн. Гадна энлэхи газарай 9 балл хүрэтэр хүдэлдэг байһан ушарһаа ехэ орёо хүшэр хүдэлмэри хэхэ ушар гараба.

Хэдэ хэдэн эрдэм шэнжэлгын болон проектнэ институдуудай мэргэжэлтэдэй зохёохы бэдэрэлгэнүүдэй эсэстэ бага ба дундуур хэмжээнэй хүүргэнүүдые бариха конструктивно-технологическа шэнэ шиидхэбэринүүд олдоһон юм. Иимэ тулга гээшэ эртээнһээ үрэмдэгдэһэн нэгэ метр диаметртэй скважина руу зоогдоһон 80 сантиметрэй диаметртэй түмэр-бетон хабсаргагдамал хэдэн баханаһаа бүридэһэн түхеэрэлгэ болоно. Заводто хүсэд бэлэн болгогдоһон хүүргын түхеэрэлгэнүүд тэдэ тулганууд дээрэ тодхогдодог байна. Тиигэжэ бидэ хүүргын һуури табихын тула нүхэ малтахала огто болёобди. Заншалта фундаментһаа арсахын тула манай техникые үндэһөөрнь шэнэдхэхэ хэрэгтэй болоо һэн. Тобшолон хэлэбэл, үрэмдэлгын шэнэ янзын станогууд зохёогдожо бүтээгдэһэн, хуушануудынь шэнэдхэгдэһэн, барилгын хүдэлмэридэ хэрэгтэй зохихо оньһон түхеэрэлгэнүүд байгуулагдаһан юм.

Хүсэд хабсаргагдадаг тулгануудые хэрэглэхэдэнь газар малтаха ажалые 10—20 дахин хорооxo, гар ажал огто усадхаха, материал гаргашалгые 3—4 дахин хороохо, ажалай бүтээсые 2—3 дахин дээшэлүүлхэ арга олдоо. Харин элэ бүгэдын эсэстэ хүүргэнүүдые барилга хоёр дахин шахуу хурдадхагдаһан байгаа. Тиихэдэ хүүргэнүүд ехэ найдамтайгаар баригдаа, сэбдэг хүйтэн газар ойроо хүргэгдөөгүй зандаа үлөө юм.

Харин томо хүүргэнүүд тухай хэлэхэ болоо һаа, кессонно фундаментнуудые хэрэглэбэл, зүйтэй шэнги һанагдаа һэн. Теэд бидэ абаһаар тэдэнэрһээ арсаа һэмди. БАМ-ай хэдэ хэдэн томо хүргэнүүдтэ 1,6 ба 3 метр диаметртэй, 40 метр гүнзэгыдэ зоогдодог түмэр-бетон тулганууд хэгдээ юм. Реактивна ба реактивно-турбинна үрэмдэлгэ хэрэглэһэнэй (ороной ба гадаадын оронуудай бодото хэрэгтэ түрүүшынхеэ) ашаар үргэлжэ хүрэнхэй сэбдэг хүйтэн газарта иимэ тулганууд һуулгагдаһан гээшэ. Комсомольск-на-Амуре хото шадархи хүүргэ барилгада энэ арга туршагдаһан, удаань Зея, Нюкжа ба БАМ-ай оршондохи бусадшье ехэ мүрэнүүд дээрэ хүүргэнүүдые барилгада энэ арга нарижуулан һайжаруулагдаһан юм.

Энэ хүдэлмэриие эмхидхэһэн дүй дүршэлдэ анхаралаа хандуулхаар. Оньһожоруулгын, үйлэдбэриие техникээр бүридхэлгын тусхай управленинүүд, хүүргэ барилгын нүүдэл отрядууд анханһаа байгуулагдаһан юм. Тэдэнэр промышленна ба байрын баазатай, вахтова аргаар барилгануудые бодхоодог. Олон жэлэй туршада (1974 онһоо хойшо) ашаглагдажа байһан хүүргэнүүд яһала найдамтай, түхэлөө алдаагүй байһаар. Тиигэжэ БАМ-ай барилгын дүүрэтэр гүрэнэй 80 миллион шахуу түхэриг алмагдаха гэжэ эрдэмтэд тоолон гарганхай.

— Авторска коллективэй шиидхэһэн зорилго БАМ-ай барилгаһаа гадуур бэелүүлэгдэхэ юм, — гэжэ профессор Журавель тоолоно. — Удангүй бидэ бүри орёо хүшэр байдалда түмэр харгы бариха болонобди.

(АПН).

ТАСС • АПН

ДЭЛХЭЙ ДЭЭРЭ ЮУН БОЛОНОБ

• ПРЕСС-БЮРО •

…НИ БАРИСААНАЙ …ЕТ БҮЛГЭМҮҮДЭЙ ХУБИТА

…н ОРСНУУДАЙ арадуудтай хани барисаа, ха…лбоо тогтоолгын 80 бүлгэм, совет ба харин …рдэм, соёлой ажал ябуулагшадай хоорондохи …саае хүгжөөхэ 15 мэргэжэлтэ нэгэдэл манай …тоологдодог юм. Совет болон гадаадын хото …холбоо барисаа тогтоодог нэгэдэл капиталис …байгаа гүрэнүүдэй 300 гаран хототой, социалис …оронуудай хэдэн зуугаад хототой харилсаа

…нитын энэ ажал ябуулга гүрэнүүд хоорондын

…бэелүүлэгдэдэг, Совет гүрэнэй эб найрамдалта …литикые — 80-дахи онуудай Эб найрамдалта …бодото дээрэнь дүүргэлгэдэ алба хэдэг. Манай …уласхоорондын байдалай улам орёо түгшүүрил…байха үедэ, империалис бүлэгөөрхидэй арадуу… арсалдаа хёмороо үүдхэжэ, хүн түрэлтэнние … аюул руу түлхижэ байха үедэ, тэрэнние бэе…онсо удха шанартай юм. Дайнай аюулые зайсуу…түлөө, уласхоорондын харилсаа холбоо тогтоохын … бүхы хүсэнүүдые бэхижүүлхэ, эдэбхижүүлхэ …олониитын эгээл эршэмтэй хараа шэглэл боло…

…үдые хуряалгын, ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүү…гаргалгые болисуулалгын асуудалнуудаар гаргаг… олон тоото эб найрамдалта үүсхэлнүүд, али …й туһатай худалдаа наймаанай-экономическа …саае хүгжөөхөөр, научна эрдэм, соёлой харил…үргэнөөр бэелүүлхээр бэлэн байлга уласхоо…саае һайжаруулха, эб найрамдалые бэхижүүл…бодото зам заажа үгэнэ. Гадаадын оронуудай … энээнние һайн ойлгодог юм. Эгээл тиимэһээ …ронуудай, нэн түрүүн Европын оронуудай, мүн …дын, Японой эмхинүүдтэй, ажал ябуулагшад…нитын холбоо барисаан улам үргэн дэлисэ…тай болоһон байна. Нэгэ нэгэнэйнгээ ажабай…ха, эрмэлзэл, тусхайлбал, совет хүнүүдэй ажа… Совет гүрэнэй гадаадын политикын уг зорил… бодото тодорхой мэдээсэл абахые гадаадын …энэ бшуу. Юуб гэхэдэ, баруунай оронуудай …да мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэ…най гадаадын политикын уг зорилгонуудые … харуулнал. Энээнтэй дашарамдуулан, хани …гэмүүдэй холбооной шиидхэбэреэр хүнүүдэй …өөе үргэдхэлгэ гол зүйл болоно. Гадаадын … олон түлөөлэгшэд, парламентаринар, эрдэм, …ябуулагшад, городуудай муниципалитедүүдэй …СССР-эй ажабайдалтай танилсахаяа манай орон…

…итэ ээлжээндээ бусад оронуудай арадуудай … тэдэнэй соёл болбосоролоор, мүнөө үеын … ехэтэ һонирхоно. «Хани барисаанай үдэр…эршэһэн ниитын-соёлой бүлэг хэмжээ ябуулга…лгэ манай орон дотор һайн ёһо заншал бо…, Итали, Австри, ФРГ, Швейцари болон бу-

сад оронууд элдэб выставкэнүүдые эмхидхэһэн, кинофильмнүүдые харуулһан байна. Уран һайханай коллективүүдэй концертнүүд, лекцинүүд, элидхэлнүүд ехээр алдаршанхай, совет хүнүүдтэй гадаадын айлшадай олон тоото уулзалганууд үнгэргэгдэһэн байгаа. Гадаадын оронуудай арадуудай ажабайдалые, тэдэнэй түүхэ болон соёлые хүндэлхэ шухала. Имагтал нёдондо жэл хани барисаанай бүлгэмүүдэй ажал ябуулгын ашаар союзна республикануудта 55 мянга гаран олоной хабаадалгатай хэмжээ ябуулга үнгэргэгдөө һэн. Энэ талаар совет олониитын ажал ябуулга аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөөнэй Түгэсхэлэй актын гол удхада гүйсэд тааралдана.

Арадуудай хоорондохи хани барисаанай түлөө хүдэлөөн шэнэ дайнай аюулда эсэргүү, ядерна буу зэбсэгүүдые хорихын түлөө арадуудай тэмсэлтэй ниилэн нэгэдэнэ. Советскэ Союзтай хани барисаа тогтоолгын Европын олонхи оронуудай бүлгэмүүд буу зэбсэгүүдые хуряахын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэнэ, энэ һайн һайхан хэрэгтэ олон миллион хүнүүдые элсүүлэн хабаадуулжа, элдэб ябуулгануудые бэелүүлнэ. Жэшээнь, «Португали — СССР» гэжэ бүлгэмэй үүсхэлээр байгша оной май—июнь һарануудта бүхы орон доторнай «Эб найрамдалай ба буу зэбсэгүүдые хуряалгын асуудалнууд» гэһэн темээр семинарнууд үнгэргэгдөө һэн. Элитэ мэдээжэ эрдэмтэд, соёлой ажал ябуулагшад, профсоюзуудай, эхэнэрнүүдэй ба залуушуулай эмхинүүдэй түлөөлэгшэд тэрээндэ хабаадалсаһан юм. Совет болон гадаадын олониитэтэй уулзалгануудые үнгэргэлгэ шухала удха шанартай байна. Эндэ бүтэмжэтэй һайн оршон байдалда уласхоорондын хүгжэлтын гол шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэнэ. Һүүлэй үедэ США-гай, Великобританиин, Франциин, ФРГ-гэй, Японой ба бусад зарим оронуудай олониитэтэй совет олониитын уулзалганууд болоһон байха юм.

Эб найрамдалай, харилсаа холбооной, үгэеэ ойлголсолгын түлөө тэмсэлдэ анда хотонууд ехэ үүргэ дүүргэдэг юм. Европын оронуудай ниислэлнүүдэй ба бусад хотонуудай мэрнүүдэй «Хото город ба эб найрамдал» гэһэн темээр һаяхан Мадридта үнгэргэгдэһэн конференци эб найрамдалай аша туһада бэелүүлэгдэдэг ехэ ябуулга болоһон байна. Совет болон гадаадын хото городуудтай холбоо барисаа тогтоолгын нэгэдэл, манай 24 хотын, тэрэ тоодо Москвагай, Ленинградай, Киевэй, Минскын ба Волгоградай түлөөлэгшэд энэ конференцидэ хабаадаа һэн.

Совет олониитын тэмсэл эб найрамдалай түлөө, американ ядерна шэнэ буу зэбсэгүүдые Европодо тараан тодхохо талаар США-гай, ба НАТО-гай оронуудай захиргаануудай аюулта түсэбүүдтэ эсэргүү тэмсэлээ али бүхы талаарнь эдэбхижүүлхын тула шэглүүлэгдэнхэй.

«Юрэ дайн байлдаануудые зайсуулан сараха гэһэн зорилго урдаа табина бэшэбди, — гэжэ Юрий Владимирович Андропов КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленум дээрэ хэлээ һэн. — Бидэ уласхоорондын харилсаае үндэһөөрнь һайжаруулхые, эдэ харилсаанай һайн үндэһэ һуури хүгжөөхые оролдонобди». Эдэ үгэнүүд хани барисаанай бүлгэмүүдэй манай холбоогоор нэгэдүүлэгдэдэг олон миллион совет хүнүүдэй хүсэл эрмэлзэлые элирхэйлэн харуулна.

Евгений ИВАНОВ,
гадаадын оронуудтай хани барисаа, соёлой харилсаа холбоо тогтоодог совет бүлгэмүүдэй союзай президиумэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо.
[АПН].

…ЛИС ОРОНУУДАЙ ХАРИЛСАА ХОЛБООН

…ХИТЭЙ ЯБУУЛГЫН ХҮСЭН

…тари душеэд жэл соо аха …Союзтай нэгэ зэргэдэ даб…лгар харилсаанууд ажа… һалбаринуудта хүгжэлтын …тада оронхой. Совет-бол…д батаар ба эршэмтэй…, экономикын талаар хо…саата ябуулга хадаа СССР-…социалис ба коммунис об…ада горитой хубита оруул…ороной хүтэлбэрилэгшэд … Т. Живков хоёр энэ ша…одоо, нэгэнтэ бэшэ онсо… «Илангаяа мүнөө шэнэ, …хэмжээнэй зорилгонуудые …д байхадамнай, бүхы та…лбос бэелүүлхэ, хоорон… болохо талаар Болгариин …ин ба Советскэ Союзай …ин хамтын хараа шугам …олоно, манай аха дүү ара…да, социалис хани харил… нэгэдэлэй, нягта жагсаа… харюусана гэжэ бидэ ба…, — гээд, СССР-эй Вер… Президиумэй Түрүүлэг…нтайнь дашарамдуулан, …дроповто эльгээһэн теле… Тодор Живков бэшээ

…харилсаан баян түүхэтэй …7 онуудта гар табигдаһан …арилсаа холбоон ба нэ…лалсалга тухай Договор…ар холбоое гүнзэгырүүл… хани барисаае хүгжөө… гүрэнэй хараа шугамые …ртийна шиидхэбэринүүд … шата болоһон юм. Энэ … тодорхойлон хараалалга…гар дээдэ тушаалтай хү… албанай хэрэгээр нэгэ …алга, тэдэнэй баталан …нүүд тон ехэ удха ша…

… арадай бүхы талын ха…ой болон хани барисаа… үндэһэ һууринь гэбэл, …ой хоорондохи экономи…кын талаар холбоон бо…баригдажа байгаа пред…шина, түхеэрэлгэнүүд тү…эльгээгдэдэг, харин Бол…ажахын продуктнууд, түү… асаргададаг байһан һаа, … эхилжэ промышленнос…лнүүдые хамтааран бүтээ…

…хоорондохи худалдаа най…ло дахин ургаа. Мүнөө … миллиард түхэригһөө …шина, хэрэгсэл түхеэрэл…хэрэглэмжын промышлен…тулэб худалдагдадаг юм. …олон электротельфернүү…боохой хэрэгсэлнүүд ба …хо техникэ, автомашина, … виноград элдүүрилхэ …үнгэн ба эдеэ хоолой про…зүйлнүүдые Болгари га…… юм.

…номикын хүгжэлтэдэ со-

вет-болгар экономическа болон техническэ харилсаа холбоон шиидхэхы үүргэ дүүргээ гэжэ Болгариин хүтэлбэрилэгшэд нэгэнтэ бэшэ тэмдэглэһэн байгаа. СССР-эй туһаламжаар 220 гаран предприяти баригданхай. Ойрын ерээдүйдэ тэдэнэй тоо 340-һөө дээшэ болохо юм. Эдэнь зарим зүйлэй продукцяар Болгариин хэрэглэмжэ гансал хангадаг бэшэ, мүн гадаадада, тэрэ тоодо хүгжэнги капиталис оронуудта горитой продукци худалдаха арга олгодог.

Гүрэнүүдэй хоорондын ажалай социалис хубаарилда Болгари эдэбхитэйгээр хабаададаг, социалис экономическа нэгэдэлэй комплексно программые, материальна үйлэдбэрие хүгжөөхэ талаар СЭВ-эй удаан болзорой тусхай шэглэлтэй программануудые бэелүүлхэ талаар горитой зорилгонуудые шиидхэдэг, 1979 ондо гар табигдаһан СССР НРБ хоёрой хоорондо үйлэдбэрие тусхай шэглэлээр хамжаалха Генеральна схемэһээ уламжалан гараһан уялгануудые амжалтатайгаар дүүргэнэ.

СССР-эй, МНР-эй, Кубын газар дээрэ томо барилгануудые бодхоолгодо НРБ хабаадахадаа, түлишын-элшэ хүсэнэй ба түүхэй эдэй асуудалнуудые амжалтатайгаар шиидхэхэ аргатай болоо юм. Тобшолбол, эдэ барилгануудта хабаадаһанайнгаа түлөө НРБ нефть, газ, целлюлозо модо, асбест ба национальна экономикодо хэрэгтэй бусад олон зүйлэй түүхэй эд, материалнуудые абадаг.

Аха дүү оронууд энэ табан жэлэй түрүүшын гурбан жэлэй дүнгүүдые согсолно, 1990 он хүрэтэрхи үе соо хүгжэлтын хараа замуудые хараална. Ажалай уласхоорондын социалис хубаарилда хабаадалсажа, гүрэн бүхэн горитой ашаг олзо абахые оролдоно. Үйлэдбэриин техникые һэльбэн шэнэдхэхэ, нөөсэнүүдые бодомжотой зүбөөр хэрэглэхэ, шэнэ техникэ зохёожо ашаглаха, продукциин шанарые һайжаруулха, ажалшадай материальна ба сэдьхэл бодолой эрилтэнүүдые бүри хүсэдөөр хангаха гэхэ мэтын хамтын асуудалнуудые шиидхэхэ талаар СССР НРБ хоёрой хоорондо харилсаанууд бэелүүлэгдэхэ юм.

Эдэ зорилгонуудые шиидхэлгэдэ аха дүү оронуудай захилнуудые дүүргэдэг фабрика, заводуудай хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай эдэбхи үүсхэлһээ олон юумэн дулдыдадаг гэжэ бодото байдал харуулна. Жэшээлбэл, КПСС-эй XXVI съездые, БКП-гэй XII съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө, Георгий Димитровэй түрэһөөр 100 жэлэй ба СССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ мүрысөө дэлгэрүүлһэн түрүү коллективүүдэй үүсхэлнүүдые олон мянган хүн дэмжэһэн байха юм.

Иимэ үүсхэлнүүд экономическа талаараа гансал ашаг үрэтэй байдаг бэшэ, харин ажалшадые интернациональна ёһоор хүмүүжүүлхэ арга болодог, совет-болгар хани барисаа бэхижүүлгэдэ туһалдаг.

П. ШИНКАРЕНКО,
экономикын эрдэмэй кандидат.
[АПН].

ДҮЛЭТЭ ТЭМСЭЛШЭ

1928 ондо Постдамда «Загаһашадай сүмэлгаан» гэһэн романаа хэблэгдэхэдэ, уран зохёол шүүмжэлэгшэд абаһаар анхаралаа хандуулаа һэн. «Залуу автор Зегерс ехэ бэлигтэй хүн. Түрүүшынь зохёол уран зохёолшын ехэ амжалта болоно» гэжэ Берлинэй нэгэ газетэ бэшээ һэн ха.

Энэ мэдэгдээгүй залуу авторынь нэрэ, обогоо нюуһан Зегерс гээшэ гэжэ мэдэхэ хүнүүд үсөөн һэн.

Зегерсэн ёһотой нэрэнь Нетти Рейлинг гэжэ юм. 1900 оной ноябрь һарада Майнц хотодо, шуҺаг номуудые ба хуушанай искусствын зүйлнүүдые худалдадаг хүнэй бүлэдэ тэрэ түрэһэн юм. Тэрэнэй эсэгэ Исодор Рейлинг городой сүмэдэ хабаатай үнэтэ зүйлнүүдые байнал хадагалжа байдаг һэн ха. Уран зохёолшын бүхы бүтээлнүүдтэ Рейн шадархи орон нютагай бодото байдал харуулагданхай. «Долоодохи хэрээһэн» романиинь абажа харая. 1938 ондо Бухенвальдын концлагерьһаа зугадаһан коммунист нүхэдыень барижа тушааһанай һүүлээр романай герой уран зохёолшын түрэл хотын сүмэдэ нюугдана бшуу.

1920—1945 онуудай Германиие найруулжа бэшэһэн «Үхэһэн хүнүүд залуу зандаа үлэнэ» гэһэн роман дотороо Анна Зегерс тэрэ үеын Веймарскэ Германиин ниитэ байдалые тобойсо харуулаа һэн. 1929—1933 онуудта ороной экономикын эрид муудахада тон аюултай байдал тохёолдоо һэн. Хүдэлмэригүйшүүлэй тоо эрид дээшэлһэн, арад зоной үгытэй ядуу байдал улам һужэрһэн байгаа бшуу. Тэрэл үедэ Германиин Коммунис партиин нүлөөн ургажа эхилээ. 1928 ондо Анна Зегерс тус партиин гэшүүн болоһон намтартай.

Имагтал Коммунис парти иимэ хохидолто байдалһаа гараха зам заадаг, эб эмхитэй ябуулта эрхилхые уряалдаг байһан юм.

Тэзд тэрэнэй бүхы дурадхалнуудынь социал-демократнуудай зүгһөө дэмжэгдэдэггүй байһан.

1933 оной эхиндэ рейхстагые галдаһантай хамта арбаад мянган немец коммунистнууд түрмэ шоронда хаягдаһан юм. Энэл үеэр Анна Зегерс полицида баригдажа хаагдаа.

Азань болоходоо удангүй тэндэһээ сүлөөлэгдэжэ, түрүүшээр Швейцари, һүүлдэнь Франци нүүжэ ошоһон байгаа. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ Франциин эзэмдэгдээгүй урда хубида Анна Зегерсэй ба тэрэнэй бүлын (нүхэрынь, хоёр үхибүүдынь) байһан тухай Франциин олоһон хэблэлнүүд бэшэһэн байдаг. ФКП-гэй «Кайе дю коммюнисм» журналда һаяхан толилуулһан ехэ статьягаа уран зохёолшые һайн мэдэхэ француз коммунист Шарль Арош тэрэнэй Францидахи ажабайдалда зорюулаа юм.

«Анна Зегерс тухай, тэрэнэй Францида байһан тухай бүхэли зохёол бэшэжэ болохо юм, — гээд тэрэ бэшэнэ. — Түрүүшын үдэрһөө Эсэргүүсэлтын хүдэлөөндэ, политическэ митингнүүд болон суглаануудта тэрэ хабаадажа эхилээ. Францида, мүн Германида нюусаар гарадаг хэблэлнүүдтэй харилсаа холбоо бэелүүлдэг байһан. Имагтал тиимэһээ дайнай жэлнүүдтэ Францида зохёолнууданнь горитойхон хубинь бэшэгдэһэн юм. Прагада хэблэгдэдэг «Нойе дойче блеттер» журналда тэрэ эдэбхитэйгээр хабаададаг, Э. Тельманние сүлөөлхынь түлөө тэмсэдэг һэн».

Эмиграцида байха үедөө тэрэ Германи тухай, тэрэнэй демократическа ерээдүй тухай бодолгодо абтадаг һэн. 1935 ондо фашизмда эсэргүүсэн тэмсэдэг уран зохеолшодой конгресс дээрэ тэрэ нигэжэ хэлэһэн юм: «Дайнай һүүлээр Рейндэз бусангүйгөөр, Германиин зүүн хубида юундэ ошоо хүмта, гэжэ намһаа ходо асуудаг гээшэ. Энээндэнь би нигэжэ харюусадагби: бодожо сэдьхэжэ ябаһан юумэн тухайгаа нюуса далдагүйгөөр эндэл бэшэхэ аргатай дээрэһээ энэ орон шэлэгдээ юм».

Анна Зегерс эб найрамдал бэхижүүлхын ба сахин хамгаалхын тула бүхы хүсэ шадалаа зорюулдаг, Советскэ Союзай ба бусад социалис оронуудай эб найрамдалта дурадхалнуудые дэмжэдэг, немец газар дээрэ дайнай шэнэ түймэрэй гарахагүйн тула бүхы юумэ хэдэг һэн.

Анна Зегерсын тоонто нютагта американ ракетэнүүдые тараан тодхуулхагүйн түлөө тэмсэлэй ябажа байхада, арадуудай зол жаргалай түлөө оролдодог тэмсэлшэ тухай һанаандаа дахин оруулнабди.

А. МЕЛЬНИКОВ, (АПН).

НИКАРАГУАГАЙ хүдөө ажахыгаа хүгжөөхэдэнь, Советскэ Союз ехэ туһа хүргэдэг юм. Республикын таряалан дээрэ совет тракторнууд хүдэлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ; Харьков хотоһоо ерэһэн совет мэргэжэлтэ Владимир Иванченко Никарагуагай механизатортай хамта байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ВЬЕТНАМАЙ ХҮҮРГЭНҮҮД

Манай зуун жэлэй түрүүшын жэлнүүдтэ Александр Гюстов Эйфелиин проектээр баригдаһан хүүргэ Вьетнамай ниислэлэй ба дүтэ шадархи провинцануудай транспортаар хангалгын системэдэ «уйтан газарынь» болонхой юм. Проектыень зохёон табиһан хүүргээр эды олон транспорт ябаха юм гэжэ суута француз инженер хаанаһаа мэдэбэ гээшэб. СРВ-гэй транспортын ба зам харилсаанай министерствэдэ иимэ тоонуудые нэрлээ һэн; үдэр бүри «Лонгбьен» хүүргээр 15 мянган автомашина, велосипедтэй 50 мянган хүн, 100 мянган ябагашуул үнгэрдэг байба. Тиимэһээ нэгэл двигателиин эбдэрээ һаань, хүүргэ дээрэ олон часай хагшалаан бии болоодхидог.

Американ эзэрхэг түримхэйшүүлые илаһанай һүүлээр, республика дотор ажахын, тэрэ тоодо транспортын хойшолуулагдашагүй олон асуудалнуудые шиидхэхэ аргын бии болоходо, харгынуудые шэнэдхэн заһаха, түмэр харгынуудые үргэдхэхэ проектнүүдэй бии болоходо, Улаан мүрэн дээрэ шэнэ хүүргэ бариха тухай асуудал табигдаһан юм. Һингэжэ «Тханглонг» хүүргэ баригдажа эхилээ һэн.

—«Тханглонг» хадаа вьетнам арадай урагшаа дабшалтын, шэнэ илалтануудайнь һүлдэ тэмдэг мүн юм, — гэжэ тус барилгатай намайе танилсуулхадаа, хүүргэ барилгын комбинадай таһагай начальник Хоанг Ке Винь тайлбарилаа һэн.

1985 оной зун ашаглалгада оруулагдахадаа гансал орон дотороо бэшэ, харин бүхы Зүүн-Урда Ази дотороо эгээл томо хүүргэ болохо жэшээтэй. Тэрэ таба хахад километр ута байха, хоёр дабхараар баригдаха. Дээдэ хүүргээрнь автомобилиин дүрбэн зурүүдтай шоссе харгы, ябагашуулай тротуар, хүүргын доодо дабхараарнь түмэр замай хоёр лини, велосипедистнүүдэй зүргэ заһан түхеэрэгдэхэ байна. Хүүргэ баригшадай 7 мянган хүн зонтой интернациональна коллектив богони болзорто хүүргые барижа дүүргэхэ нэгэл зорилготойгоор хүдэлнэ.

«Тханглонг» — хани барисаанай хүүргэ мүн» гэжэ вьетнам ба ород хэлэнүүд дээрэ бэшээтэй байхыень хараа һэм. Вьетнамай гурбадахи, энэ табан жэлдэ хоёр ороной экономическа болон эрдэм, техникын талаар харилсаа холбооной ашаар ашаглалгада оруулагдаха эгээл шухала барилганудай нэгэниинь «Тханглонг» болоно.

СССР-эй эгээл элдэб заха булангуудһаа 80 шахуу совет мэргэжэлтэд холын барилгада ерэнхэй. Латвиин ниислэлдэ Даугава мүрэн дээгүүр хүүргэ барилгада һаял хада хабаадаһан Ригын «Мостострой-5» трестын түлөөлэгшэдһөө тус бүлэг гол түлэб бүридэнэ. Даданги бэшэ хүшэр хүндэ эрхэ байдалда тэдэнэр габшагай шангаар хүдэлжэ, интернациональна коллективэй ажалай шэнэ илалтые ойро дүтэ болгоно, совет ба вьетнам арадуудай хани барисаае улам бэхижүүлнэ.

А. СЕРОВ, (АПН).

Ханой—Москва.

УРДА АЗИДАХИ БАЙДАЛ

ХОЛБООТО ШТАДУУДАЙ империалис бүлэгөөрхид болон НАТО-гай талаар тэдэнэй союзнигуудай Урда Азидахи гүрэнүүдые хашажа харшалжа байһан ушарынь һанаа зобоно. Эдэ хүсэнүүд хуушанай элдэб эсын аргануудые хэрэглэхэһээ гадна, шэнэ түхэлэй аюулта хашалта харшалалтануудые бэелүүлжэ байнхай. Оршон тойронхи байдалые гүримшуулан һайжаруулгада һаад ушаруулхые оролдон, тэдэнэр Азиин арадуудай хоорондо хёмороо зүришэлдөө үүдхэнэ, оронуудай хоорондохи элдэб угсаатадай хоорондохи эб эеын таһална. Һаяхан Шри Ланкада болоһон уршагта үйлэ хэрэгүүд, энээниие элирхэйлэн гэршэлнэ. Индидэ дайсан харша ябуулгануудые һүжэрөөн дэбэргэхын тула хархис хүсэнүүд орон доторхи элдэб угсаатадай эб ее таһалһан байна. Урда Азида стратегическэ шухала байдал эзэлдэг Шри Ланкагай оршон байдалые улам орёо түгшүүрилтэй болгожо, эдэ бүгэдые өөһэдынгөө ашаа туһада һамбаашалан хэрэглэхые хүсэһэн США-гай далайн-сэрэгэй хүсэнүүд түлишэ абаха пункт байгуулха гэһэн шалтагаантайгаар Тринкомалида, гэрэнэй зүүн-хойто эрье шадар сэрэгэй бааза эдэбхитэйгээр байгуулжа байнхай.

Экономическа харилсаанай асуудалнуудаар энэ районой оронуудай гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй түрүүшын зүблөөнэй 1983 оной август һарада нээгдэхэдэнь, Индиин премьер-министр Индира Ганди үгэ хэлэхэдээ, Урда Азидахи байдал шахардуу шанга, улам түгшүүрилтэй боложо байна гэжэ мэдүүлбэ. Гадаадаһаа али бүхы хашалта харшалалгадаа шанга харюу сохилто үзүүлхын тула оршон тойронхи оронуудай хоорондохи харилсаае хүгжөөхэ шухала гэжэ тэрэ тэмдэглэһэн байгаа.

Индиин океание, оршон тойронхи районуудта дай жүрөөдэлгын ябуулганууда үргэнөөр хүгжөөгдэжэ байһандань, Урда Азиин патриотическа ба демократическа бүлэгөөрхид һанаагаа зобожо байһанаа мэдүүлээ һэн. Израилиин туһаламжаар Холбоото Штадууд Дүтын Зүүн зүгтэ, Африка түбиин зүүн хушуунда Аравиин хахад арал дээрэхи байдалые улам түгшүүрилтэй болгоно. «Брайт стар-83» гэжэ нюуса нэрэтэй сэрэгэй һуралсал Египедэй сүл губинуудта үнгэргэгдэжэ, «Бушуу түргэн добтолго хэхэ хүсэнүүдэй» 7 мянга шахуу солдат хабаадаһан байгаа. Эдэ һуралсал США-гай империалис бүлэгөөрхидэй сэрэгэй ехэ хүсэтэй байһые, эзэрхэг түримхэй һанаашалгануудые харуулха гэһэн жагсаал болоһон байгаа гээд тэмдэглэхэдэ алдуутай бэшэ.

Афганистандахи байдал урдынхидал мэтэ шахардуу шанга байһаар. Ороной дотоодын хэрэгүүдтэ гадаадаһаа хамааралсалгын болюулагдахада, Афганистанай эбэй дурадхалнуудай баталагдан абтахада, Афганистанда байлгагдадаг совет сэрэгүүд гаргагдаха юм гэжэ Афганистанай ба Советскэ Союзай хүтэлбэрилэгшэд нэгэнтэ бэшэ мэдүүлээ һэн. Энэ оршон тойронхи эб найрамдалда дуратай бүхы хүсэнүүд Афганистанай правительствын эбэй дурадхалнуудые һайшаажа, контрреволюционно банданудай туһаламжаар бэелүүлжэ байһан зэбсэгтэ ябуулгануудаа болюулха, ООН-ой Генеральна секретариин харгалзалга доро Женевэдэхи хоорэлдөөнүүдтэ үгэеэ ойлголсохо уряатайгаар Пакистанда, тэрэниие тухиран дэмжэдэг американ хархис хүсэнүүдтэ хандаһан байгаа.

Советскэ Союз болон Инди тэгшэ шэглүүлэгдэһэн шэнэ түхэлэй буу зэбсэгүүдые сэрэгэй техникэ тараан тодхохын тула тэрэнэй газар дайдые хэрэглэхэ зорилготойгоор Пакистание зэбсэгжүүлжэ байһан США-гай ябуулганууд Ази түбиин энэ районой арадуудай һанаанынь зобоно, зүрхэ сэдьхэлыень хүдэлгэнэ.

Азида 100 гаран американ баазын, тэрэ тоодо Урда Корейдэ —40, харин Япондо 32 баазын тоологдожо байһан ушарынь американ империализмын эзэрхэг түримхэй һанаашалгануудые элирхэйлэн гэршэлнэ. Гансал Индиин океан дээрэ 30 сэрэгэй бааза тоологдоно.

Индиин океан дээрэ сэрэгэй баазануудые байгуулжа, шэнэ түхэлэй буу зэбсэгүүдые тараан тодхожо байһан ушар Урда Азиин оронуудай эб найрамдалта хүсэнүүдэй һанааень зобоно. Американ командовани эндэ авианосецуудай ехэ соединение байгуулаһхай. 30 гаран корабль тэрэнэй бүридэлдэ ороно. Авианосецууд дээрэ сэрэгэй 180 самолет, тэрэ тоодо ядерна буу зэбсэгээр хангагдаһан 80 истребитель-бомбардировщик бии. Имагтал 1981—1985 онуудта Индиин океание стратегическэ талаарнь ашаглаха хэрэгтэ Пентагондо 30 миллиард доллар ашаглагдаһан байгаа.

Диего-Гарсия гэжэ арал дээрэхи ехэ баазаа улам үргэдхэлгэдэ Холбоото Штадуудай эзэрхэг түримхэй бүлэгөөрхид онсо анхаралаа хандуулна. Элдэб түхэлэй буу зэбсэгүүдэй 130 мянган тонно һомо хэрэгсэлнүүд, запас частьнууд эндэ хадагалагдаха. Эгээл тиимэһээ тэрэниие хуулита эзэн Маврикида бусаажа үгэхэ тухай асуудалые зүблэхэ зүйлһөө али бүхы аргаар гаргахын тула Рейганай захиргаан бии шадалаараа оролдоно.

Индиин океан дээрэ НАТО-гай талаар өөһэдынгөө союзнигуудта Вашингтон шэнэ үүргэ олгоно. Жэшээнь, сэрэгэй 4 корабльһаа бүридэһэн отрядые эндэ байрлуулха тухай шиидхэбэри Великобритани абаа. США-да хашуулхалаа, үе-үе болоод лэ ФРГ корабльнуудаа Индиин океан руу эльгээдэг юм. Франци 18-һаа 20 хүрэтэр корабльнуудаа эндэ байлгана.

«Першинг-2» болон далита ракетэнүүдые Азида тараан тодхохые американ захиргаан бэлдэжэ байна. Эндэ һая президент Р. Рейган албанай хэрэгээр Япон болон Урда Корейгээр дэншэхэдээ, энэ асуудалда гол анхаралаа хандуулһан байгаа. Тингэжэ Ази түби зүүн-урда хубиһаа баруун урда хуби хүрэтэр, Индиин океан, Персидскэ тохойн оршон тойронхи нютагууд аюултай сэрэгэй ябуулгануудай һүжэржэ боломоор газар нютаг болонхой.

1984 ондо Вашингтон эндэхи оронуудта 15,3 миллиард долларой «туһаламжа» үзүүлхые түсэблэнэ. Энээнэй гурбанай хоёр хубинь США-да стратегическэ ашатай туһатай гүрэнүүдэй сэрэгэй-промышленна хүсые байгуулгада, сэрэгэй туһаламжа үзүүлэлгэдэ гаргашалагдахаар хараалагдана.

1983 оной эхиндэ Холбоото Штадууд тусхай «Түбэй сэрэгэй командование» (СЕНТКОМ) байгуулха тухай шиидхэбэри абаһан байгаа.

Ази түбиин энэ оршон тойронхи оронуудай политическэ ба экономическа бэеэ дааһан байдалые хангалга, энэ районда амгалан тайбан байдал тогтоолго эндэхи арадуудые империалистнуудай харата ябуулгануудта эсэргүүгээр табина. Эдэ оронуудта эб найрамдалай түлөө, ядерна дайе зайсуулан сарахын түлөө хүдэлөөн улам үргэдэнэ.

М. КХАН,
Делиин университедэй профессор.
(АПН).

Замбуулиние — амгалан тайбан байдалда

НЬЮ-ЙОРК. Замбуулинай дайдые амгалан тайбан зорилготойгоор хэрэглэхэ уласхоорондын харилсаа холбоон тухай тогтоолые ООН-ой Генеральна Ассамблейн тусхай политическэ комитет диилэнхи олонхиин дуугаар һайшааба. Австриин проектыень дурадхаһан энэ документ дотор замбуулинай дайдада буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр нүлөөлхэ уряатайгаар бүхы гүрэнүүдтэ, нэн түрүүн замбуулинай асари ехэ хүсэтэй гүрэнүүдтэ хандана.

Энэ тогтоолой түлөө 98 орон дуугаа үгөө. Холбоото Штадууд болон тэдэнэй зарим союзнигууд буруушааһан байна. Замбуулинай дайдада буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулха, тэрэниие имагтал амгалан тайбан зорилготойгоор хэрэглэхэ талаар шэглүүлэгдэһэн хэлсээнүүдые баталхын тула ООН-ой хүтэлбэри доро хөөрэлдөөнүүдые дары эхилхээр бүхы гүрэнүүдые уряалһан документдэ Мексикын оруулһан заһабарие баталан абалгада США һаад ушаруулхые оролдоһон байха юм.

БУРЯАД ОРОНОЙ СУУТА ХҮНҮҮД

«АЖАЛ — МИНИИ ЖАРГАЛ»

Улаан-Үдын үйлсөөр нэгэ наһажаал эхэнэрэй үглөө бүри ажалдаа яаража ябахадань, уулзаһан лэ хүнүүд толгойгоо доро дохижо мэндэшэлэлсэдэг юм. Энэмнай Буряадай республиканска санитарна гэгээрэлэй байшангай ахамад врач Вера Ринчиновна Боянова гээшэ. Хүн зоной элүүр энхые хамгаалха хэрэгтэ бүхы наһаяа зорюулхаяа медицинын эмхи зургаанай богоһо алхажа ороһоор тэбхэр 50 жэл болобо. Улаан-Үдын медицинскэ училищи дүүргэһээр Буряадай АССР-эй элүүрые хамгаалгын Наркомадта ерэхэдэнь, яслинуудай хэрэгые даалгажа үгөө һэн. Тиигэжэ тэрэнэй ажалай намтар эхилээ бэлэй.

—Вера Ринчиновна ажалдаа бүхы бэлиг шадабарияа, эрдэм бэлигээ зорюулдаг, өөртөө, сугтаа ажалладаг хүнүүдтэ адли эрилтэ табидаг,—гэжэ дайнай ба ажалай ветеран, РСФСР-эй габьяата врач А. И. Холукшанов хөөрэнэ.

—Вера Ринчиновна манай һурган хүмүүжүүлэгшэ гээшэ. Тэрэ мүнөөшье болотор медицинын хүгжэлтын гол шухала асуудалнуудые яажа шиидхэхэ тушаа зүбшэл заабари үгэжэ байдаг,—гэжэ элүүрые хамгаалгын министрэй орлогшо К. Ж. Маланов нэмэнэ.

Советскэ Союзай Коммунис партиин, Совет засагай ашаар юрын буряад басаган республикынгаа элүүрые хамгаалгын министр боложо, СССР-эй дүрбэдэхи зарлалай Верховно Соведэй депутадаар һунгагдаха золтой байгаа. Дүрбэн жэлэй туршада тэрэ СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн байха үедөө ороной засагай дээдэ зургаанда гүрэн түрын шухала асуудалнуудые шиидхэлсэдэг байхаһаа гадна, СССР-эй Верховно Соведэй делегациин бүридэлдэ орожо, оло дахин хилын саанахи оронуудаар совет медицинын хүдэлмэрилэгшэдые түлөөлжэ ябаһан байна. Капиталис оронуудта ошоод ябахадаа тэрэ ленинскэ национальна политикын илан мандаһан тухай, Соведүүдэй ороной бага арадуудай экономико ба соёлой хүгжэлтэ тухай үнэншэмөөр хөөрэдэг байгаа.

...Вера Ринчиновна элүүрые хамгаалгын Наркомадһаа Хойто-Байгалай районой холын хойто Уоян һууринда фельдшер-акушерээр хүдэлхэеэ эльгээгдээ бэлэй. Эвенкнүүдые үбшэн зоболонгһоо абарха, ариг сэбэр сахиха, үбшэн тахалһаа һэргылхэ талаар залуу хүдэлмэрилэгшэ ехэ хүдэлмэри ябуулжа, хүн зоной дунда хүндэтэй болоһон юм. Тэндэ эрхимээр ажаллаһанайнгаа түлөө В. Р. Боянова Ленинградай медицинскэ институтда һурахаар эльгээгдээ һэн. Тэндэ һуража байхадаа, факультедэй комсомолой организациин гэшүүнээр, институтдай профкомой гэшүүнээр һунгагдаһан байна. Тиигэжэ дээдэ һургуулияа эрхимээр дүүргэмсээрээ 1940 ондо түрэл республикадаа хүдэлхэеэ ерэһэн намтартай.

Залуу врач түрүүшээр Улаан-Үдын Советскэ районой, удаань городой элүүрые хамгаалгын таһагые даагшаар хүдэлөө.

В. Р. Боянова 1948 ондо республикынгаа элүүрые хамгаалгын министрээр томилогдобо. Тэрэ 15 жэлэй туршада энэ хүндэтэй ба харюусалгатай тушаалда байха зуураа, республика дотороо элүүрые хамгаалгын албаниие саашадань хүгжөөхэ талаар ехэ оролдолго, эдэбхи үүсхэл гаргажа, медицинын эмхи зургаануудай материально-техническэ үндэһэ һуурииие бэхижүүлхэ талаар горитой хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлһэн байна. Тэрэнэй хүтэлбэри доро республиканска больницын комплекс, онкологическа диспансер, санитарно-эпидемиологическа станци гэхэ мэтэ бодхоогдоһон байгаа. Энэл үедэ кадрнуудые бэлдэхэ асуудалда онсо анхарал хандуулагдадаг байһан.

В. Р. Боянова элүүрые хамгаалгын министрэй тушаалһаа пенсидэ гарабашье, гараа дэлгээд удаан һуужа шадаагүй бэлэй. Энэл ушарһаа тэрэ республиканска санитарна гэгээрэлэй байшангай ахамад врачаар хүдэлжэ, ажалайнгаа чамтарые үргэлжэлүүлээ юм.

Вера Ринчиновна арба холо гаран жэлэй туршада тус байшангай коллективые ударидаха зуураа, үргэн ниитэ зоной дунда санитарна гэгээрэлэй хүдэлмэри һайжаруулха талаар горитой юумэ хэһэн байна. Нютаг нуга бүхэндэ санитарна гэгээрэлэй хүдэлмэри ямараар ябуулагданаб гэжэ бүхы талаһаа шэнжэлэн үзэгдэдэг, тобшололнууд хэгдэдэг байһан. Һүүлэй жэлнүүдтэ элүүр энхэ байдалай һургуулинууд, университедүүд, лекторинууд нээгдээ, семинарнууд саг үргэлжэ үнгэргэгдэдэг болоо. Хүршэ областьнууд ба хизаарнуудай түлөөлэгшэд энэ байшангай хүдэлмэритэй танилсахаяа, дүй дүршэлыень халан абахаяа ерэдэг болонхой.

Коммунист В. Р. Боянова олониитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадана.

Ажалшадай элүүрые хамгаалгада үнэн сэхээр, ашаг үрэтэйгөөр хүдэлмэрилһэнэйнгөө түлөө В. Р. Боянова Ажалай Улаан Тугай, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденуудаар, Хүндэлэлэй олон грамотануудаар шагнагдаһан байна. Тиихэдэ тэрэ Буряадай АССР-эй, РСФСР-эй габьяата врач гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй.

Вера Ринчиновна үндэр наһатай болобошье, ажалдаа һанаан сэдьхэлээ табиһан, соргой хүхюун зандаа. «Ажал—минии жаргал»,—гэжэ тэрэ хэлэнэ, —Жаргал ажал хоёр хүнэй бэеын элүүрые хамгаалдаг ха юм».

Н. МАНШЕЕВ,
ажалай ветеран.

МОСКВА. «Ритмы планеты» —залуу ансамбль (зураг дээрэ). Байгуулагдаһаар үнгэрһэн зургаан жэлэй туршада ГДР, Куба, ЧССР, ПНР-тэ, Италида бэлиг шадабаряа харуулһан байна.
ТАСС-ай фотохронико.

Уласхоорондын ШЭНЖЭЛЭЛ

САГ СООГОО АБТАҺАН ЗҮБ ХЭМЖЭЭНҮҮД

Дунда зэргын зайда буудагдаха американ шэнэ ракетэнүүдые Баруун Европодо тараан тодхолгын эхилһэн ушарһаа КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой хэһэн Мэдүүлгэдэ үнгэрһэн неделиин туршада бүхы дэлхэйн хүн зоной анхарал хандуулагданхай байба. Хэблэлэй, политическэ ба ниитын ажал ябуулагшадай хэһэн олон тоото ажаглалтануудай гол удхые иигэжэ бүридүүлхэдэ болоно: Ядерна дайнай аюулые зайсуулха талаар эсэшэ сусашагүй хүсэлэл оролдолго гарган, империализмын зээрхэг түримхэй ябуулгануудта шанга сохилто үгэхөөр шууд сэхэ хараа шугам бэелүүлжэ байһанаа, Варшавска Договор ба НАТО-гай сэрэгэй-стратегическэ хүсэнүүдэй тэнсүүриие эбдэхэ ябадал хэзээдэшье, хэндэшье олгохогүй байһанаа Советскэ Союз үшөө дахин эли тодоор элирхэйлэн харуулба. Тиихэтээ хамта американ шэнэ түхэлэй ракетэнүүдые Европодо тодхолго дурадхагдаһан хэлсээндэ гар табихые СССР-ые баадхаха, тиигээд нэгэн талаһаа буу зэбсэгүүдыень хуряан абхуулха гэһэн Вашингтоной һанаашалга бүгэдэндэ элишэлэгдэбэ.

Уласхоорондын байдал шэнжэлэгшэд нүхэр Ю. В. Андроповой Мэдүүлгэһээ тодорхой иимэ тобшолол хэнэ: Европодо ядерна буу зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай Женевэдэ хэгдэжэ байһан хөөрэлдөө таһалдуулһанай түлөө Холбоото Штадууд сүм харюусаха болоно. Аяар хоёр шахуу жэлэй туршада энэ хөөрэлдөөнэй үргэлжэлүүлэгдэжэ байха үедэ Вашингтон тэндэ урагшатай юушье хээгүй аад, бодото дээрээ шэнэ ракетэнүүдые тараан тодхолгодо бүхы хүсөөрөө бэлдэһэн байха юм. Бүхы дэлхэй дээрэ булюу байдалтай болохо гэһэн өөрынгөө хараа бодолтой зохилдуулан, тэрэ социалис оронуудай хилэ шадар айхабтар аюултай шэнэ шахардуу байдал тохёолдуулха гэжэ бодомжолһон гээшэ.

Мүнөө Рейганэй захиргаан элдэб аргаар бэеэ сагааруулхые оролдоно. Хөөрэлдөөнэй таһалдуулагдаад байһанда «халаглаһан» худал хуурмаг ааша харуулан, ехэ хохидолтой юумэн болоогүй, «нэгэ хэды болоод» Советскэ Союз хөөрэлдөөндэ тэхэринэ бээ гэжэ байгаад Баруун Европын дураа гутаһан олониитые этигүүлхэ һэдэлгэ гаргана. Иигэжэ байха үедэнь ФРГ-дэхи, Англи ба Италидахи, американ сэрэгэй баазануудта шэнэ түхэлэй ракетэнүүд, тэдэнэй элдэб хубинууд асарагдажал байна. НАТО-гай түсэбөөр хараалагдаһанай ёһоор, ядерна эдэ буу зэбсэгүүд байгша оной эсэс болотор тараан тодхогдохо гэжэ үдэрһөө үдэртэ Вашингтон найдуулга хэлэжэл байна. США-гай имагтал эдэ ябуулгануудһаа нүхэр Ю. В. Андроповой хэһэн Мэдүүлгэнүүд дотор заагдаһан тодорхой хэмжээнүүдые Советскэ Союз абаха баатай болоо ха юм. Тэдэнь баран СССР-эй ба социалис хани нүхэсэлэй бусад оронуудай аюулгүйе хангалгада зорюулагданхай гээшэ. Хэрбээ США ба НАТО-гай бусад оронуудай дунда зэргын зайда буудагдаха американ ракетэнүүдые Европодо тараан тодхолгын эхилхэһээ урда тээхи байдалда тэхэрихээр бэлэн байһанаа харуулаа гээшэ һаань, Советскэ Союз мүн лэ тиимэ юумэ хэхээр бэлэн гээд Мэдүүлгэ дотор онсолон хэлэгдэнэ. Тиимэ юумэнэй хэгдээ гээшэ һаань, Европодо ядерна зэбсэгүүдые хизаарлаха ба хороохо тушаа асуудалнуудаар Советскэ Союзай урид хэһэн дурадхалнууд дахяад хүсэндөө оруулагдаха һэн.

ЯПОН: ҺУНГАГША ЮУН ГЭХЭБ?

Бодото дээрэнь абажа харахада, Япон гурба недели шахуу саг соо парламентгүй байха болоно. Нютагай политическэ байдал шэнжэлэгшэдэй үни хада хэлэдэг байһан юумэн эндэ тохёолдобо. Правительствань ноябриин 28-да түлөөлэгшэдэй палатые тараажа, болзорһоонь урид декабриин 18-да бүгэдэ ниитын һунгалта үнгэргэхэ гэжэ тогтообо. Энээнэй урда тээ правительствын бүридэлдэ ородоггүй гол партинууд хуули гаргадаг дээдэ органһоо урдань премьер байһан К. Танака гэгшые үлдэн гаргаха эрилтэ табин, бүхэли һарын туршада тэрэ органиие мэдэрхэһээ арсалта хээ.

Октябриин 12-то Японой тохёолдоһон политическэ айхабтар бэрхэшээлтэ байдалда адли ушарал эндэ үни галабай үзэгдөөгүй юм. Тэрэ үдэр Токиогой окружной сүүд эдишэ абадаг байһанайнь түлөө К. Танакые 4 жэлэй болзороор түрмэдэ хааха ба 500 миллион иен яла түлүүлхэ гэһэн шиидхэбэри абаһан гээшэ. Эгээл иимэ хэмжээтэй эдишэ тэрэ премьер байха үедөө Америкын «Локхид» гэжэ авиаконцернһээ абаһан байгаа. Олохон японецуудай һанамжын ёһоор, тиимэ шиидхэбэри ганса Танакада бэшэ, харин засагай хүтэлбэри барижа байһан либерально-демократическа партида бүхыдэнь абтаа. Ушарынь гэхэдэ, тэрэнэй ябуулганууд парламентын бүридэлдэ ородог эгээл ехэ энэ парти дотор боложо байһан үйлэ хэрэгүүдые элирхэйлэн харуулна.

Урдань премьер-министр байгшын депутатска мандадые буляан абаха тухай шиидхэбэриин һунгалтада табигдахада парламентдахи либерал-демократуудай түлөөлэгшэд буруушаажа мэдээ. Эсэсэй эсэстэ ЛДП һунгагшадайнгаа зүгһөө үзүүлэгдэдэг найдабариие ехээр алдажа байна. Ушар иимэһээ консервативна партиин хуули гаргагшад ерэхэ жэлэй июнь һарые хүлеэнгүйгөөр һунгалта болзорһоонь урид үнгэргэхэ гэжэ шиидэһэн байна.

Засагай хүтэлбэридэ байһан энэ партиин хүндэ ехээр унажа, политическэ найдабаринь эгээл ядуу байдалда оронхой. Промышленность нэгэл хэмдээ ухарилдана, хэдэ хэдэн һалбаринууд бэрхэшээлтэ байдалда абтанхай, ажалшадай бодото салин хүлһэн урганагүй, социальна хэрэглэмжын гаргашанууд хороогдоно. Хүдэлмэригүй хүнүүдэй тоо дахяад 1,5 миллиондо хүрэжэ ябана. Зүгөөр либерал-демократууд сэрэгэй гаргашануудые ехэ болголгоор гү, али Пентагоной урда шэнэ уялгануудые абаһанаараа һайрхаха арга шадалтай. Гэбэшье эдэ «түйлалтануудынь» японецуудта баяр бэшэ, харин гомдол асарна гээшэ.

Сэрэгэй бүлэглэлдэ хабаадахагүй замаар Япон дабшаха ёһотой, Советскэ Союзтай хүршэ ёһоной һайн харилсаа хүгжөөхэ, сэрэгэй гаргашануудые даб дээрэ болюулаад, саашадаа хороохо, зэбсэгтэ хүсэнүүдээ ехэдхэхэ түсэбһөө арсаха, ядерна зэбсэггүй байха, тэрэниие ондоо тээһээ асархагүй, өөһэдөө бүтээн гаргахагүй гэжэ правительствын бүридэлдэ ородоггүй гол хүсэн болохо социалис партиин Токиодо толилогдоһон программна документ дотор хэлэгдэнэ.

ХАРАТА МУУХАЙ ҺАНААШАЛГА

Израилиин премьернүүд барандаа доро дохин һүгэдэхэеэ Вашингтон ошодог байһан, мүнөөшье ошочо. Израилиин США-һаа дулдыданги байлгада, хоёр ороной Дүтын Зүүн зүгтэ зээрхэг түримхэй хүсэл эрмэлзэлгэдэ түшэглэдэг ёһо заншалдаа мүнөөнэйшье премьер-министр Шамир гэдэг мүн лэ үнэн сэхэ байба. Политическэ байдал шэнжэлэгшэдэй уридшалан хэлэһэнэй ёһоор, араб арадуудта эсэргүү американ-израиль нэгэдэлые саашадань бэхижүүлхэ талаар тэрэнэй энэ удаа Вашингтон ошолгонь ехэ һайн үрэ дүнтэй байба ха. Рейганэй захиргаан «Израильтай дүтэ болохо талаар бүри ехэ юумэ хэбэ» гээд американ Эй-би-си гэжэ телекомпани тэмдэглэнэ.

Вашингтондо зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнууд сооһоонь абажа харахада, хамтын сэрэгэй-политическэ комитет гэдэгые байгуулха гэһэн шиидхэбэри Дүтын Зүүн зүгтэхи эб найрамдалай хэрэгтэ ба араб арадуудта тон аюултай байна. Тэрэнэйнь гол зорилго хадаа хоёр талын харилсаа холбоое бэхижүүлгэ, Рейганэй онсолон тэмдэглэһэнэй ёһоор, илангаяа «политическэ ба сэрэгэй талаар» харилсаае үргэдхэлгэ болоно. Сэрэгэй талаар хамтын түсэб зохёохо, Израилиин газар дээрэ хамтын маневрнуудые үнгэргэхэ ба американ сэрэгэй техникэ, буу зэбсэгүүдые нөөсэлэн бүридхэхэ асуудалнууд тэрэ комитедэй ажал ябуулгада орохо гэжэ тусхай ёһоор соносхогдоһон байха юм.

Израильда сэрэгэй хэрэгсэлнүүдые үгэлгэеэ дээшэлүүлхэ, гол түлэб бусаалтагүй үрьһаламжаар экономическа туһаламжаяа улам үргэдхэхэ, тиихэдэ добтолгодо хэрэгтэй шэнэ түхэлэй буу зэбсэгүүдые тэрэ тоодо сэрэгэй самоледдуудые зохёон һомолхо гэжэ США найдуулһан байна. Нёдондо зун Ливанда Израилиин добтолон ороходо, хүн зондонь эсэргүүгээр хэрэглэгдэһэн кассетнэ бомбонуудые Тель-Авивта үгэлгые дахяад һэргээхэ гэһэн шиидхэбэри абтаа.

Ю. РОМАНЦОВ,
В. САПРОНОВ.
(ТАСС).

СОВЕТ СПОРТЫН ЭРХИМ ТҮЛӨӨЛЭГШЭД

ХОЁРДОХИ ОЛИМПИАДАДА БЭЛДЭНЭ

28 наһатай Наталья Петрусева манай суглуулагдамал командын эрхим бэрхэ конькишан болоно. Тэрэ конькигаар урилдалгаар олимпийскэ чемпионка, олон зүйлөөр ба дүтын зайда урилдалгаар дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн юм. Гадна тэрэ Европын чемпионка, дэлхэйн рекордсменка болоно. Петрусева бүхэсоюзна мүрысөөндэ 5 дахин илалта туйлаа һэн. 1984 ондо Сараево хотодо болохо Сагаан Олимпиадада тэрэ амжалта туйлаха аргатай гэжэ тренернүүдэй тоолодог байһаниинь гайхалтайшье бэшэ.

Дүрбэн жэлэй урда тээ, 1980 ондо Лейк-Плэсидтэ болоһон олимпийскэ наадаһай урда тээ, Петрусева үсөөхэн хүнүүдтэ мэдээжэ байһан аад, тэрэл жэлдэ ехэ илалтануудые туйлажа эхилээ һэн. Лейк-Плэсидтэ алтан ба бронзо медальнуудаар шагнагдахадаа, тэрэ алдар сууда гараа һэн.

Алдар сууда гарахын тула тэрэ ехэ зам гаталһан байна. Тренер болон хани нүхэр Анатолий Петрусевой хүтэлбэри доро тэрэ 1976 ондо залуушуулай дундаһаа СССР-эй чемпионка болоһон, эдиршүүлэй дунда дэлхэйн бүхы рекорднуудые тогтооһон байгаа. Олимпийскэ чемпионууд Татьяна Аверина болон Галина Степанская гэгшэдэй суурхажа байха үедэ тэрэниие ороной суглуулагдамал командада уряа бэлэй. Уданшьегүй Наталья хүбүүтэй боложо, жэл хахадай турша соо ехэ спортһоо хахасаха баатай болоһон юм.

Тиин спортдо дуратайшуул тэрэниие мартажа захалаа һэн. Зүгөөр Петрусева эдэбхитэйгээр һорилго бэлэдхэлээ үргэлжэлүүлбэ. 1978 ондо тэрэниие дахинаа елүүр дээрэ хараа һэн. СССР-эй арадуудай Свердловскдо болоһон үбэлэй спартакиадада 3 мянган метрэй урилдаанда бүхы хабаадагшадые, тэрэ тоодо Аверина болон Степанскаяе шүүжэ гарахадань, мэргэжэлтэд гайхан тагнаа бэлэй. Тиигэжэ тэрэ олимпийскэ суглуулагдамал командада оруулагдаһан байгаа.

«Петрусевагай урда һүгэдэнэб,—гэжэ суута американ конькишан Бет Хайден нэгэтэ хэлээ һэн. —Тэрэ бэрхэ конькишан байхаһаа гадна, ехэ хүсэл эрмэлзэлтэй, эрэлхэг зоригтой хүн юм. Иимэ хүнүүдые хүндэлхэ дуран хүрэдэг гээшэ».

Наталья Петрусева хоёрдохи Олимпиадада бэлдэжэ байна. **Сараево хотодо үнгэргэгдэхэ Сагаан Олимпиадада ямар хараа түсэбүүдтэйгээр хабаадахатнай гээшэб?**—гэһэн асуудалтайгаар АПН-эй корреспондент суута конькишанда хандаба.

—Елүүр дээрэ илалта түйлаха гээшэ улам хүшэр бэрхэшээлтэй боложо байна. Конькигаар урилдалгын спорт хурдан түргэноор хүгжэнэ. Дэлхэй дээрэ бэлигтэй бэрхэ олон мастернууд урган гаранхай. Юрэдөө, тиимэһээ Сараевода шанга тулалдаанай болохо байһаниинь элитэ. Эхэнэрнүүдэй дунда үнгэргэгдэхэ программын бүхы дүрбэн зайда урилдаанай харгы дээрэ гараха түсэбтэйб. Гэбэшье илалгаяа 500, 1000 болон 1500 метрэй зайда амжалта түйлаха аабзаб гэжэ найданаб. Эдэ зайнууд зүрхэ сэдьхэлдэмни илангала дүтэ юм. Эндэ ходо амжалтануудые түйлаһаншье байхаб.

—Энэтнай бүхы гурбан зайда илалта түйлахые һанаашалжа байна гэһэн удхатай гээшэ гү?

—Юрэдөө, тиигэхые оролдохо хүн бэзэб. Сэхыень хэлэхэдэ, иимэ зорилгые бэелүүлхэ гээшэ айхабтар орёо хэрэг болоно. Хорёод жэлэй турша соо Олимпиадануудта эхэнэрнүүд ооһоо хэншье гурбан зайда илалта түйлаагүй юм. Гэхэ зуура, бэлигтэй бэрхэ, мэргэжэл шадабаритай олон хүнүүд хабаадаха байна гэжэ үшөө дахин дабтан хэлэнэб.

—Эдэмнай хэд гээшэб?

—Нэн түрүүн олимпийскэ чемпионка Карин Энке, дэлхэйн чемпионка Андреа Шёне түрүүтэй ГДР-эй конькишад болоно. ГДР-эй команда хэзээ хэзээнэйхиһээ һайн һорилго бэлэдхэлтэй. Энэ сезондо тэдэнэй түйлаһан толотомо амжалтанууд энээниие элирхэйлнэ. Минии һанахада, норвежка Берг-Ева Йенсен, Голландка Риа Фиссер, американка Сара Доктер болон бусад элитэ мэдээжэ спортсменкэнүүд медальнуудта хүртэхын түлөө тэмсэхэ аргатай. Елүүр дээрэ тэдэнэртэй нэгэнтэ бэшэ уулзаһан дээрэһээ эдэнэй һула ба хүсэн түгэс талые һайн мэдэхэ байнаб. Хэнэй илажа гараха байһые елүүр дээрэхи тэмсэл элирүүлэн харуулна бэзэ. Олимпиадын елүүрэй эрхим һайн байһые Сараево хотодохи олимпийскэ елүүрые туршалгын түрүүшын мүрысөөн харуулба.

—Та, танай хани басагад энэ сезондо ямараар һорилго бэлэдхэл хэһэн байнаб?

—Зундаа түрүүшынгээ һорилго хээ һэмди. Удаань август һарада Ленинградтахи хэмэл елүүр дээрэ мүрысэһэн байгаабди. Тэндэ яһала һайн үрэ дүнгүүд харуулагдаа һэн. Жэшээнь, би 500 метрые 41,7 секунда соо гаталаа бэлэйб. Гэбэшье зунайнгаа үрэ дүнгүүдээр сэдьхэлээ ханажа, һанаагаа амаржа болохогүй. Ерэхэ жэлэй гол мүрысөөс түгэс һайн бэлэдхэлтэйгээр угтаха гээшэ гол зорилгомни болоно.

Манай суглуулагдамал командын бусадшье басагад иимэ зорилго урдаа табина. Уласхоорондын елүүр дээрэ үндэр үрэ дүнгүүдые түйлагшад—Кемеревһээ Наталья Глебова, Киевһээ Валентина Лаленкова, Татьяна Тарасова, Ленинградһаа Светлана Качук, Москваһаа Наталья Курова гэгшэд тренер Борис Стенинэй хүтэлбэри доро Сараевода мүрысэхэ юм. Тэдэнэр дүршэл ехэтэйнүүд юм. Жэшээнь, Тарасова дүтын зайда урилдалгаар дэлхэйн чемпионадта мүнгэн медаляар шагнагдаһан, Лаленкова—дэлхэйн, харин Глебова Европын чемпионадта бронзо медальнуудта хүртэһэн байгаа. Гэбэшье тэдэнэр Олимпиин наадануудта хабаадаагүй байһан дээрэһээ Сараево хотодо болохо мүрысөөндэ эршэмтэйгээр һорилго бэлэдхэл хэнэ.

—Олимпиадын эхилтэр ямар мүрысөөнүүдтэ хабаадахые һанаашалнабта?

—Заншалай ёһоор, манай эрхим бэрхэ конькишад декабрь һарада Медеодо үнгэргэгдэдэг бүхэсоюзна мүрысөөндэ хабаадаха байна. Ерэхэ жэлэй январь һарын эхеэр СССР-эй чемпионат болохо. Январь һарын һүүл багта мүн лэ Медеодол үнгэргэгдэхэ Европын чемпионат манай командада Олимпиадын урда тээхи һүүлшын гол шалгалта болохо юм. Гэртээ илалта түйлахые хүсэжэ байһанаа хэлэлтэй гү.

—Олимпиин наадануудай жэлдэ танние гансал Сараево хотодо шалгалтанууд хүлеэнэ бэшэ бэзэ. Ушарынь юуб гэхэдэ, та Москвагай физкультурын институдай аспирантурые дүүргэжэ байна ха юмта даа.

—Үнэхөөрөөшье, тиимэ даа. Диссертаци хамгаалха гээшэ ажабайдалаймни эгээл харюусалгатай үйлэ хэрэг болоно. Юуб гэхэдэ, энэ үеһөө спортдо ажабайдални шэнэ шэнжэтэйгээр эхилхэл. Олимпиадын һүүлээр ехэ спорттой хахасажа, тренерэй ажал ябуулга эхилхэ гэхэ гү, али спортын эрдэм наукые эрхилхэ байнаб.

Гэртэхи ажал хэрэгшье ехэ. Би үбгэнтэеэ ходо энэ тэрээгүүр ябадагбди. Теэд энэ ушар хүбүүндэмнай балай ехээр һайшаагдадаггүй. Тэрэ ехэ боложо байна. Ерэхэ жэлдэ һургуулида орохо. Тиимэһээ тэрээндэ анхаралаа бүри ехээр хандуулха ёһотойб.

Мүнөө дээрээ Сараево хото гол анхаралыемни татана.

Владимир КУЧМИН.
(АПН).

ХҮН ШУБУУН

Сахилзама сагаан шубуун. 8—13 килограмм болодог байха. Энэ тусгаар һайхан шубуунда уран зохёолшод яһалашье шүлэгүүдээ зорюулһан гээшэ. Байгаалида хүн шубуун угаа үсөөн харагдаха. Имагтал Ураалай уһан голнууд, Казахстанай зарим нуурнууд дээгүүр тамаран ябахачь үзэгдэдэг юм. Угаа һэргэг шубуун лэн тула байрлаха газараа ямар нэгэн ехэ уһанай тэг дунда гү, али амитанай ябашагүй бүтүү ожорһон, тростник соо түхеэрдэг заншалтай. Хүн шубуунай уурхай нилээд томо, хүндэлөөшөө (диаметр) гурбан метр, үндэрынь 80 сантиметр байдаг шуу. Тэрэнэй оёорто эмэ шубууниинь хуурай хагда, хүбхэн, дээрэнь өөрынгөө үбсүүнһээ шэмхэн зулгааһан үдэ болон хөөбэр нооһо бамбайлган дэбдидэг юм.

Зунай эхин багаар дальбараань хальһан сооһоо бултайха. Дары, бүри түрүүшын үдэрһөө уһан дээрэ ниидэн буужа, эдихэ юумээ өөрөө бэдэржэ эхилдэг. Имагтал аюулай тохёолдохо болоо хада, ехэнүүдынь тэдэнээ намнан тууҗа, ожорһо руу оруулдаг юм. Уданшьегүй ниидэжэ эхилдэг, намар болохотой адли бүхы «бүлеөрөө» дулаан орон руу ошодог гээшэ.

«ЭДИР НАТУРАЛИСТ»
журналһаа абтаба.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ» — тогтоол. «Республикын ажалай эршэ» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «Эб найрамдал хамгаалхые гүйнагүйбди, хамгаалха эрилтэ табинабди» — А. Тихоновецэй статья.

Хоёрдохи хуудаһанда. Кадрнуудай һуралсалда — һуларшагүй анхарал» — В. Орловой статья. Мал ажал —онсо шухала һалбари. «1984 оной март һарын тоосоогоор» — Е. Богданай статья. «Депутадууд— үйлэдбэридэ» — В. Матвиевскиин фото-мэдээсэл. Түрэл орон доторнай. Редакцида ерэһэн бэшэгүүдһээ.

Гурбадахи хуудаһанда. 50 жэлэй туршада арадай элүүрые хамгаалгын албан-да» — Д. Батоевой статья. «Ажал хэрэгээрээ шалгалта гаранхай» — Н. Горбуновой статья. Уласхоорондын шэнжэлэл. Хилын саанаһаа абтаһан мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Ноябрьда манда бэшээ һэнтэ» — «Правда Бурятии» газетэдэ ерэһэн бэшэгүүдэй шэнжэлэл. Нютаг нютагай һонин. «Үшөө нэгэ музей нэмэбэ» — О. Балакиревагай корреспонденци. Спортын һонин. Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 —Дамжуулгын программа. 9.00— «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 —Мультфильмнүүд. 10.40 —«Архив смерти» — 5 серитэй уран һайханай фильм (1-дэхи сери). 12.10— М. Теодоракис. Хүгжэм. 13.20— Шэнэ һонин. 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — Ороной телестудинуудай баримтата фильмүүд. 16.15 —«Шинии Ленинскэ библиотекэ». 16.50 —Москвагай Инженерно-физическэ институдай эрэшүүлэй академическэ хоор дуулаха. 17.30—«Хүхюун стартнууд».

Улаан-Үдэ. 18.15— «Байгал» —мэдээсэлэй программа (буряадаар)

Москва. 18.45 —Финляндиин национальна һайндэртэ—бэеэ даанхай байдалай соносхогдоһон үдэртэ Финляндиин телевидениин программа. 19.30 — Мультфильм. 19.45— «Мүнөөдэр —түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — Ростовско областьдо хамһабариин ажахынуудые хүгжөөлгэ тухай телеочерк. 20.15 — «Архив смерти» — 5 серитэй уран һайханай фильм. (2-дохи сери). (ГДР). 22.00— «Время». 22.35—«Оперно сценын шадабаритад» Н. Гяуров ба М. Френи. 23.35— Баримтата фильм. 23.45—«Мүнөөдэр —түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55—Дамжуулгын программа 9.00 —Үглөөнэй гимнастика. 9.15— Баримтата фильм. 9.35— Хүгжэм. 2-дохи класс. Н. А. Римский-Корсаковой. «Золотой петушок» —гэһэн оперо-онтохон 11.05 —Француз хэлэн. 10.35—Хүгжэм. 2-дохи класс. 11.05— ПТУ-гай һурагшадта. «Гоё һайханиие ойлгодог байхаар хүмүүжүүлгэ». 11.35, 12.40— «Совет гүрэнэй ба хуулиин үндэһэ һуури». 8-дахи класс. 12.05— «Шатарай һургуули». 13.10— Географи. 6-дахи класс. «Антарктида». 13.40— Зоологи. 7-дохи класс.

Улаан-Үдэ. 16.05 — Түймэр сараха темэдэ баримтата фильмүүд. 16.35— Совет композиторнуудай зохёолнуудай концерт. 17.35— «Зүүн Сибирь»— киножурнал. 17.45— «Манай айлшад».

Москва 18.15— «Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ».

Улаан-Үдэ. 18.45 — Мультфильмнүүд. 19.05— Буряадай Гүрэнэй оперо, балетэй академическэ театрай зүжэг.

Москва. 21.00— «Амгалан, нойрсогты, багашуул!». 21.15— Ф. И. Тютчевэй шүлэгүүдээр фильм-концерт. 22.00—«Время». 22.35— «Степень риска» —уран һайханай фильм.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62 отв. секретарь—2-50-52, секретариат 2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64 36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-61, 2-57-63 информации—2-60-91 переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95 отдел объявлений—2-65-54

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-00667. Заказ № 280 Индекс 0468.